Vlaamse Regering
uw kenmerk: OMV/2024113368 – V5
ons kenmerk: 310638

BEROEPSCHRIFT

1. De **vzw CLIMAXI,** met zetel te 9550 Herzele, Groenlaan 39-41, KBO: 0824.415.965
2. De **vzw PROPER DRINKWATER**, met zetel te 9050 Gentbrugge, Kerkstraat 108, KBO: 1034.898.344

beroepsindieners
voor wie optreedt Larmuseau@Omgevingsrecht bv, met name mr. Isabelle Larmuseau, met kantoor te 9940 Sleidinge, Dellaertsdreef 9, bij wie keuze van woonplaats wordt gedaan,

tekenen hierbij overeenkomstig artikel 52 e.v. van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning (Omgevingsvergunningsdecreet) en artikel 73 e.v. van het besluit van 27 november 2015 van de Vlaamse regering tot uitvoering van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning (Omgevingsvergunningbesluit) administratief beroep aan tegen:

de beslissing van 6 augustus 2026 van de deputatie van de provincie Antwerpen houdende het verlenen van een omgevingsvergunning aan de nv INDAVER voor een stortplaats (inrichtings-nummer omgevingsloket 20171222-0010), gelegen Moerstraat 99 te 2030 Antwerpen (stuk 1).

Overeenkomstig artikel 55, lid 1, Omgevingsvergunningsdecreet **schorst** dit beroep de uitvoering van de bestreden beslissing tot de dag na de datum van de betekening van de beslissing in laatste administratieve aanleg.

I. ONTVANKELIJKHEID

1. Overeenkomstig artikel 54, lid 1, 3° van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning (hierna: Omgevingsvergunningsdecreet) is het beroep tijdig ingediend, binnen een termijn van dertig dagen na de **aanplakking van de bestreden beslissing op 21 augustus 2026** (stuk 2) en na betaling van een **dossiertaks van 100 euro** (stuk 3). Een afschrift van het beroepschrift wordt bovendien via het omgevingsloket **gelijktijdig overgemaakt** aan de vergunningsaanvrager en aan het college van burgemeester en schepenen van de stad Antwerpen.

II. BETROKKEN PUBLIEK

2. Overeenkomstig artikel 53, lid 1, 2° Omgevingsvergunningsdecreet tekenen beroepsindieners beroep aan **in hun hoedanigheid van betrokken publiek**.

3. **Eerste beroepsindiener** treedt op ter verdediging van een **collectief belang**. Haar maatschappelijk doel, omschreven in **artikel 2** van haar statuten, is **van bijzondere aard**:

> *'vzw Climaxi is een **sociaal rechtvaardige** klimaatbeweging. De klimaatproblematiek moet volgens Climaxi gekaderd worden in de algemene milieuproblematiek. Klimaat, waardig werk, **milieu en sociale ongelijkheid** kennen van lokale tot mondiale uitlopers en versterken elkaar. Daarom analyseert Climaxi deze interacties, sensibiliseert ze mensen rond de thema's en zet ze **allerhande acties, waaronder juridische**, op rond lokale, regionale, nationale of internationale milieu- en klimaatproblemen.'*

Het **maatschappelijk doel** van eerste beroepsindiener wordt door de bestreden beslissing **geraakt**. Eerste beroepsindiener is een milieuorganisatie met **focus op sociale rechtvaardigheid**. Sinds het losbarsten van het PFAS-schandaal in het voorjaar van 2021 ijvert eerste beroepsindiener ervoor dat **de gezondheidsgebruiksruimte op het vlak van PFAS in kaart wordt gebracht, met inachtneming van alle blootstellingsroutes**.

Eerste beroepsindiener doet dit **door het voeren van gerechtelijke procedures** – onder meer het in oktober 2023 bij de Raad van State, afdeling Bestuursrechtspraak ingediende **verzoek tot nietigverklaring van het Tijdelijk Handelingskader PFAS** (dat op 15 januari 2025 tot een auditoraatsverslag heeft geleid met advies tot vernietiging, waarna het bestreden PFAS-normenkader door de Vlaamse regering werd ingetrokken – intrekking die op 24 november 2025 eveneens door eerste beroepsindiener voor de Raad van State werd aangevochten), het op 7 september 2026 bij het Grondwettelijk Hof ingediende **verzoek tot vernietiging** van de om PFAS-redenen doorgevoerde **wijziging van het Bodemdecreet**, **vernietigings-procedures** voor de Raad voor Vergunningsbetwistingen tegen een groot aantal PFAS-vergunningen en

PFAS-vergunningsvoorwaarden en **strafrechtelijke procedures tegen PFAS-vervuilers** (zie de op 19 mei 2026 tussengekomen eerste strafrechtelijke PFAS-veroordeling in Vlaanderen van de nv Utexbel en haar bedrijfsleider[1]) – en **door acties 'op het veld'** om overheid en omwonenden bewust te maken van de overvolle gezondheidsgebruiksruimte voor PFAS[2] – onder meer het **PFAS-bloedonderzoek dat eerste beroepsindiener zelf organiseerde in de lente/zomer van 2023**, waar voor meerdere deelnemers sterk verhoogde bloedwaarden voor PFOS en PFOA werden opgetekend.[3]

Over de **kwalificatie van eerste beroepsindiener als 'betrokken publiek' in de zin van artikel 2, 1° Omgevingsvergunningsdecreet** bepaalde de Raad voor Vergunningsbetwistingen reeds het volgende in onder meer arrest nr. RVVB-2526-0650 van 2 april 2026, p. 9-11:

> *"1.*
> *Een beroep bij de Raad kan worden ingesteld door het 'betrokken publiek' (artikel 105, §2, eerste lid, 2° van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning (hierna: Omgevingsvergunningsdecreet).*
>
> ***Artikel 2, 1° Omgevingsvergunningsdecreet** rekent tot het 'betrokken publiek' onder meer "elke rechtspersoon alsook elke vereniging, organisatie of groep met rechtspersoonlijkheid die gevolgen ondervindt of waarschijnlijk ondervindt van of belanghebbende is bij de besluitvorming over de afgifte of bijstelling van een omgevingsvergunning of van vergunningsvoorwaarden, **waarbij niet-gouvernementele organisaties die zich voor milieubescherming inzetten, geacht worden belanghebbende te zijn**".*
>
> *Die definitie komt overeen met de in **artikel 2, 5° van het Verdrag van Aarhus** gegeven definitie over het 'betrokken publiek', waarbij met dezelfde bewoordingen wordt gesteld dat "voor de toepassing van deze omschrijving (…) **niet-gouvernementele organisaties die zich inzetten voor milieubescherming en voldoen aan de eisen van nationaal recht geacht (worden) belanghebbende te zijn**."*
>
> *Het belangvereiste mag daarbij niet op een buitensporig restrictieve of formalistische wijze worden toegepast (GwH 17 juni 2021, nr. 92/2021).*
>
> ***De partij die het belang bij de vordering betwist, moet aantonen dat de verzoekende partij geen niet-gouvernementele organisatie (NGO) die zich voor milieubescherming inzet, is, dan wel dat het niet waarschijnlijk is dat de***

[1] Zie https://www.standaard.be/binnenland/utexbel-schuldig-bevonden-aan-milieumisdrijven-in-pfas-zaak-risico-voor-mens-werd-aanvaard-als-collateral-damage/152008301.html
[2] Zie het groot aantal PFAS-gerelateerde activiteiten van eerste beroepsindiener, vermeld op www.climaxi.be.
[3] Zie https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20230619_97126020: *'Tijdens de tocht werd met gezwaaid met flyers met het opschrift **Ken je PFAS-bloedwaarden. Samen met de beweging Climaxi roepen buurtcomités rond PFAS in Vlaanderen op om bloedstalen af te geven voor analyses.**'*

verzoekende partij enig gevolg zou ondervinden van de tenuitvoerlegging van de bestreden beslissing, of het aangevoerde belang bij de besluitvorming niet heeft.

2.
De verzoekende partij beroept zich op haar hoedanigheid van betrokken publiek als 'milieuorganisatie met focus op sociale rechtvaardigheid'. Het maatschappelijk doel van de verzoekende partij wordt in artikel 2 van haar statuten omschreven als volgt:

> *'vzw Climaxi is een sociaal rechtvaardige klimaatbeweging. De klimaatproblematiek moet volgens Climaxi gekaderd worden in de algemene milieuproblematiek. Klimaat, waardig werk, milieu en sociale ongelijkheid kennen van lokale tot mondiale uitlopers en versterken elkaar. Daarom analyseert Climaxi deze interacties, sensibiliseert ze mensen rond de thema's en zet ze allerhande acties, waaronder juridische, op rond lokale, regionale, nationale of internationale milieu- en klimaatproblemen.'*

Waar de de Vlaamse Omgevingsminister en de tussenkomende partij aanvoeren dat deze doelstellingen eerder kaderen in een algemeen belang door de brede en algemene omschrijving van het maatschappelijk doel, miskennen ze ***de specifieke insteek van de bescherming van het milieu, en de klimaatproblematiek. De verzoekende partij kan dus niet optreden voor eender welk belang****.*

De verzoekende partij toont doorheen haar uiteenzetting voldoende aan (…) ***dat ze een NGO is die zich inzet voor milieubescherming. Ze wordt dus op grond van artikel 2, 1° Omgevingsvergunningsdecreet van rechtswege geacht belanghebbende te zijn. Dat betekent dat de verzoekende partij als NGO haar belang niet verder moet duiden en dus geen concrete hinder of nadelen moet aantonen of aannemelijk maken om als belanghebbende te kunnen worden gekwalificeerd.***

Haar beroep houdt bovendien verband met de behartiging van de specifieke belangen die in het maatschappelijk doel van de verzoekende partij worden omschreven. ***In de statuten wordt bepaald dat de verzoekende partij 'juridische' acties kan ondernemen rond milieu- en klimaatproblemen.*** *De verzoekende partij viseert met haar beroep de toegestane lozing van PFAS in de Schelde en de impact ervan op de waterkwaliteit,* ***wat kadert binnen de milieuproblematiek waarover de verzoekende partij aan sensibilisering doet****."*

4. De nood aan het veiligstellen van de drinkwaterkwaliteit leidde op **26 februari 2026** tot de **oprichting** van tweede beroepsindiener. Tweede beroepsindiener is actief in elk van de vijf Vlaamse provincies. In samenwerking met gevestigde milieu- en natuurverenigingen zijn lokale actiegroepen aan de slag om de doelstellingen van de vereniging te realiseren,

buitenprocedureel als het kan, procedureel als het moet. Via de website[4] en de sociale mediaplatforms **sloten duizenden Vlamingen zich inmiddels aan bij de vereniging**.

Tweede beroepsindiener treedt op ter verdediging van een **collectief belang**. Haar maatschappelijk doel, omschreven in artikel 3 van haar statuten, is **van bijzondere aard** (stuk 13, p. 1-2):

> *'De vereniging heeft als **belangeloze doelstelling** het behoud, de bescherming, het herstel en de verbetering van het natuurlijk en menselijk leefmilieu in het Vlaamse Gewest, meer specifiek:*
> - *het bereiken van de algemene basismilieukwaliteit voor de milieucompartimenten water, bodem en lucht en het bereiken van een bijzondere milieukwaliteit in specifieke omstandigheden, **met focus op het bereiken van een bijzondere milieukwaliteit van oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen die worden gebruikt voor de onttrekking van voor menselijke consumptie bestemd water**.*
>
> *De vereniging streeft het belangeloos doel na in het kader van één of meer welbepaalde activiteiten die zij tot voorwerp heeft. Deze **activiteiten** omvatten:*
>
> - *(…)*
> - ***Het vertegenwoordigen in rechte en in feite van de belangen van de leden overal waar het belang van het leefmilieu of dat van de leden dit wenselijk en noodzakelijk maken**;*
> - *(…)"*

5. Het **maatschappelijk doel** van tweede beroepsindiener wordt door de bestreden beslissing **geraakt**: hoewel inmiddels vaststaat dat het in juni 2026 **door ECHA als voortplantingstoxisch geclassificeerde TFA een groot risico vormt voor de toekomst van het drinkwater** (zie de miljardenkost om TFA uit het drinkwater te verwijderen, zie onderstaand artikel in Het Financieele Dagblad van 14 september 2026) staat de bestreden beslissing aan Indaver toe om een torenhoge TFA-concentratie (15.000 ng/l) te lozen tot en met 30 juni 2028.

[4] https://www.properdrinkwater.be/

LARMUSEAU
omgevingsrecht

LANDBOUW

Inspectie roept het kabinet op in te grijpen om pfas

Maureen Blankestijn
en Bauke Schram
Amsterdam/Den Haag

Een giftige stof uit bestrijdingsmiddelen dringt door tot ons drinkwater, ziet de Inspectie Leefomgeving en Transport. De toezichthouder spreekt van een bedreiging als er niet wordt ingegrepen en roept het kabinet op om in actie te komen.

De Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) publiceerde vrijdag een rapport over de stof trifluorazijnzuur, ook wel TFA. Deze stof ontstaat als pfas-producten afbreken tot deze kleinere pfas. 'TFA is toxisch, breekt nauwelijks af en beweegt zich makkelijk door het milieu', aldus ILT. Pfas is een verzamelnaam voor *forever chemicals* die niet of nauwelijks afbreken in het milieu en schadelijk kunnen zijn voor mensen.

De inspectie becijferde dat er jaarlijks zeker 21.000 kilo TFA vrijkomt door het gebruik van bestrijdingsmiddelen. 'Pesticiden zijn hiermee een van de grootste bekende bronnen van pfas-verspreiding in Nederland.' Minister Vincent Karremans (VVD) van Infrastructuur en Waterstaat spreekt van een 'zeer zorgelijke constatering' en komt met maatregelen.

Drinkwater gemaakt van oppervlaktewater bevat al meer pfas dan de norm, en hierbij gaat het vaak om TFA. Deze vervuiling is 'onderweg naar de diepere grondwaterlagen', waaronder het water dat bedrijven oppompen voor drinkwater.

Dat levert grote problemen op. Drinkwaterbedrijven kunnen TFA niet verwijderen met de technieken die ze nu voor andere stoffen al gebruiken. 'Nieuwe technieken zijn ingewikkeld, kostbaar en gebruiken veel energie', aldus de ILT. 'Alleen al voor drinkwaterzuivering worden deze kosten geschat op miljarden.'

Als bedrijven TFA wel weten te verwijderen, lozen ze die doorgaans op het oppervlaktewater. 'Zo pompen de waterbedrijven de stof ongewild rond in het milieu en verandert er dus niets aan de belasting van het milieu door TFA', constateert de inspectie.

Om verdere vervuiling van het drinkwater te beperken moet er dus vooral gekeken worden naar ingrepen om het gebruik van pfas in pesticiden te beperken. Het College ter beoordeling gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb) gaat in Nederland over de toelating van middelen, maar heeft 'op dit moment onvoldoende (juridische) handvatten' om het gebruik van pfas-pesticiden die afbreken in TFA af te bouwen.

Ook het kabinet onderschrijft dat. Strengere toelating of minder gebruik van deze stoffen moet hiervoor zorgen. Als er groenere alternatieven voorhanden zijn, is dat een optie. Op korte termijn wil het kabinet het gebruik van pfas-middelen verminderen in kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden. Volgens de inspectie is er in de wet ruimte om pfas-pesticiden in deze gebieden zelfs te verbieden.

Het kabinet wil dat de Europese toelater voor gewasbeschermingsmiddelen opnieuw kijkt naar de toelating van pesticiden die afbreken in TFA. 'Op die manier beperken we ook de instroom van TFA via rivieren en regen', aldus de minister in een Kamerbrief. Als Europese actie uitblijft of te lang op zich laat wachten, kan het Ctgb zelf middelen herbeoordelen.

Nieuwe technieken om TFA uit het drinkwater te verwijderen kosten miljarden

Daarvoor moeten er eerst meer gegevens komen over hoe TFA zich vormt. Momenteel is er te weinig zicht op deze gehaltes in gewassen en in oppervlaktewater. Minister Karremans zegt dan ook toe de monitoring van de stof in water en voedsel te verbeteren.

Verder wijst het kabinet op de afspraken die het onlangs met de sector maakte over gewasbeschermingsmiddelen. Maar een belangrijke handtekening ontbreekt onder dit akkoord: natuurorganisaties vinden de afspraken te vrijblijvend.

III. SITUERING

III.1. Aan de bestreden beslissing voorafgaande vergunnings- en bijstellingsprocedures

6. **Indaver exploiteert een op de Schelde lozende PFAS-afvalverwerkingsinstallatie met PFAS-stortplaatsen (i.e. de 'GPBV-exploitatie'[5] van Indaver)**, gelegen in het noorden van het Antwerps havengebied. De omgeving van Indaver is in het noordwesten en het zuiden aangeduid als **industriegebied** en in het oosten als **natuurgebied** en **agrarisch gebied**. De dichtstbijzijnde **woongebieden** zijn gelegen in **Stabroek.**

7. Indaver verbrandt op jaarbasis **16.000 ton PFAS-houdend afval**, afkomstig uit België en een deel van Europa. In dat afval kunnen **hoge concentraties** aan PFAS voorkomen. Zo onder meer verwerkt Indaver afval van de PFAS-productiesites **3M in België** en **Chemours in Nederland**.

8. Indaver kreeg voor de exploitatie van haar PFAS-afvalverwerkingsinstallatie **probleemloos** een **hervergunning** bij ministerieel besluit van **15 november 2019**, voor een termijn van onbepaalde duur.

9. In het kader van de hervergunning van Indaver werd door Arcadis in juni 2019 een project-MER opgemaakt. **Dit project-MER ging niet in op de uitstoot van PFAS**:

> *'Tijdens de hoorzitting van de GOVC van 11 maart 2022 gaf de aanvrager aan dat de impact van de lozing als verwaarloosbaar kan worden beoordeeld en **verwees hierbij naar het project-MER van 2019 (PRMER-3096-GK). Dit project-MER heeft echter geen betrekking op de gevraagde normen voor PFAS-componenten** (…)'*

10. Zonder een op PFAS ingaand project-MER, werd in de omgevingsvergunning van 15 november 2019 **probleemloos** bepaald dat de **bijdrage van PFOS tot de milieukwaliteitsnorm 170%** bedroeg, waarna **even probleemloos** voor PFOS een **lozingsnorm van 6 µg/l** werd opgelegd, voor een termijn **eindigend op 31 december 2021**.

11. **De 'GPBV-exploitatie' van Indaver bestaat uit meerdere 'GPBV-installaties' die vallen onder het toepassingsgebied van de Europese Richtlijn Industriële Emissies 2010/75/EU**.

De GPBV-installatie BE.VL.000000107.INSTALLATION heeft **als hoofdactiviteit de verbranding van gevaarlijke afvalstoffen**.

[5] Richtlijn 2010/75/EU van het Europees Parlement en de Raad van 24 november 2010 inzake industriële emissies (RIE) is de opvolger van de Europese Richtlijn geïntegreerde preventie en bestrijding van verontreiniging (GPBV), die in Vlaanderen de naam 'GPBV' gaf aan installaties ressorterend onder de GPBV/RIE-Richtlijn.

Ingevolge de in de Richtlijn Industriële Emissies en de Vlaamse implementatieregelgeving (artikel 1.4.1.1., 1° Vlarem II) voorgeschreven evaluaties van de vergunningsvoorwaarden van GPBV-installaties, voerde de Vlaamse overheid in **juni 2021** een **algemene evaluatie** uit naar aanleiding van de BBT-conclusies voor afvalverbranding, gepubliceerd op 3 december 2019 (BREF Afvalverbranding). **Over PFAS-emissies werd in deze algemene evaluatie met geen woord gerept**.

Ook bij de toets aan de BBT-conclusies van de 'BREF Afvalbehandeling' werd met geen woord gerept over PFAS-emissies.[6] Deze toetsing gebeurde in het kader van de hervergunning van de inrichting in 2019. Om die reden besloot de Vlaamse overheid om in juni 2021 **niet 'opnieuw'** over te gaan tot een **algemene evaluatie** van de vergunningsvoorwaarden.

Bovendien oordeelde de Vlaamse overheid dat Indaver een **bestaand bedrijf** was, dat zich kon beroepen op de overgangsbepalingen voor bestaande bedrijven. De Vlaamse overheid oordeelde dat Indaver **pas op 17 augustus 2022 moest voldoen aan de bepalingen uit de 'BREF Afvalbehandeling'**, omgezet in hoofdstuk 3.14 'Afvalbehandeling' van Vlarem III.

12. Zes maanden na de algemene evaluatie van de vergunningsvoorwaarden van juni 2021, ging Indaver pas **op 29 november 2021**, **zonder project-MER**, over tot het indienen van een **verzoek tot bijstelling** van de reeds op 31 december 2021 vervallende lozingsnormen voor het afvalwater, zoals opgenomen als bijzondere milieuvoorwaarden in de 'basisvergunning' van 15 november 2019.

Enerzijds vroeg Indaver om een bijstelling voor enkele parameters die reeds als bijzondere voorwaarden in de omgevingsvergunning waren opgenomen en **waarvan de einddatum verstreek op 31 december 2021** (PFHpA, PFOA, PFBS, PFHxS, PFOS, TBT en Se). Anderzijds verzocht Indaver **voor het eerst** om een **lozingsnorm voor een 12-tal nieuwe parameters van de PFAS-familie**.[7] Het betroffen volgens Indaver *'parameters van de PFAS-*

[6] Meer nog, door het niet-uitvoeren van de verplichte algemene evaluatie in relatie tot de 'BREF Afvalbehandeling' bleef volgende **non-compliance** van Indaver buiten beeld: hoewel Indaver **in de omgevingsvergunning van 15 november 2019 als bijzondere voorwaarde opgelegd kreeg dat '*het percolaat van de industriële stortplaatsen fase 1, fase 2 en 3 niet [mag] worden geloosd*', omdat het percolaat van de oude deponieën (reeds volgestort en afgedekt) op de site ('DPA' (fase 1, fase 2 en fase 3) en 'kleine vallei') hoge concentraties PFBA beva**t, bleek Indaver pas op 7 januari 2022 te zijn gestopt met het lozen van percolaat. **Het percolaat wordt sinds 7 januari 2022 door Indaver verbrand, maar tot welke PFAS-emissies in dit lucht dit aanleiding geeft, is tot op vandaag niet bekend.**

[7] Concreet vroeg Indaver volgende lozingsnormen aan:

PFHpA:	1,8 µg/l tot en met 31/12/2023
PFOA:	3,5 µg/l tot en met 31/12/2023
PFBS:	20 µg/l tot en met 31/12/2023
PFHxS:	2 µg/l tot en met 31/12/2023
PFOS:	6 µg/l tot en met 31/12/2023
6:2 FTS:	13 µg/l tot en met 31/12/2023
8:2 diPAP:	15 µg/l tot en met 31/12/2023
8:2 FTS:	2 µg/l tot en met 31/12/2023
HFPO-DA:	9 µg/l tot en met 31/12/2023

*familie waar momenteel een noodzaak is om **op basis van huidige kennis** ook lozingsnormen voor aan te vragen'*.

Ondanks alle aanwijzingen van een PFAS-uitstoot in de lucht, vroeg Indaver géén emissienormen aan voor haar PFAS-emissies in de lucht.[8]

13. Één maand na het op 19 oktober 2023 tussengekomen arrest van de Raad voor Vergunningsbetwistingen, houdende **vernietiging van** het ministerieel besluit van 18 juni 2022 over de **door Indaver gevraagde bijstelling van milieuvoorwaarden**, vroeg de overheid zelf (AGOP) aan de Vlaamse Omgevingsminister om de bijzondere milieuvoorwaarden van Indaver, opgenomen in de basisvergunning van 15 november 2019, te willen **bijstellen, ditmaal voor zowel het 'watercompartiment' als het 'luchtcompartiment'.** Het bijstellingsverzoek blijkt door AGOP te zijn opgesteld *'naar aanleiding van een overleg tussen de VMM, de afdeling Handhaving en de afdeling GOP'*. Aan het bijstellingsverzoek wordt **andermaal géén project-MER** toegevoegd.

14. Waar het **Agentschap Zorg en Gezondheid** reeds op 1 februari 2022 **alarmerend adviseerde** over het verzoek tot bijstelling van milieuvoorwaarden door Indaver, deed het **Departement Zorg** dat opnieuw over het verzoek tot bijstelling van milieuvoorwaarden door AGOP:

PFBA:	1.460 µg/l tot en met 31/12/2023
PFHxDA:	9 µg/l tot en met 31/12/2023
PFPeS:	4 µg/l tot en met 31/12/2023
PFTeDA:	3 µg/l tot en met 31/12/2023
PFODA:	0,11 µg/l tot en met 31/12/2023
PFDA:	0,20 µg/l tot en met 31/12/2023
PFHpS:	0,35 µg/l tot en met 31/12/2023
PFUnDA:	1 µg/l tot en met 31/12/2023
TBT:	20 ng/l
Seleen:	0,08 mg/l

Omdat ingevolge een '*administratieve vergissing in de aanvraag'* geen lozingsnorm werd aangevraagd voor de parameters PFPA (perfluorpentaanzuur) en PFHA (perfluorhexaanzuur), werd ook voor deze parameters een lozingsnorm van 0,1 µg/l opgelegd in het inmiddels vernietigde ministerieel besluit van 18 juni 2022.

[8] *'Uit de schematische waterbalans blijkt dat de gaswassers van de 3 DTO's een mogelijke bron zijn van PFAS naar het afvalwater. Dit houdt verband met de vraag welke afbraakproducten van PFAS hun weg naar de atmosfeer vinden. Een geïntegreerde aanpak van zowel beperking van de uitstoot van PFAS naar water en lucht is nodig, waarbij dus naast de aanwezigheid van PFAS in afvalwater ook onderzoek naar de uitstoot van PFAS in de lucht wordt gevoerd. (…) PFAS kunnen in de lucht vrijkomen bij productie en gebruik, maar ook bij afvalverwerking en afvalverbranding. **Voor het meten van PFAS in de lucht, zowel in de omgevingslucht als in geleide emissies (van de schouw) zijn er in Vlaanderen geen gevalideerde meetmethoden.** (…) **De vraag stelt zich of PFAS die bij Indaver verwerkt worden, volledig worden vernietigd bij verbranding of volledig worden gecapteerd door nabehandeling van afgassen**. De mate van vernietiging bij verbranding en het capteren van PFAS hebben een invloed op zowel lucht- als waterverontreiniging. (…) Een onvolledige verbranding geeft meer concentraties in rookgassen, die afgewassen worden en op die manier terechtkomen in het lozingswater. PFAS in het afvalwater is voor een deel afkomstig uit de lucht compartiment. Bijgevolg is er een oorzakelijk verband in wat er in de rookgassen en het waswater zit. **In dit dossier is de problematiek van de verontreiniging van water met PFAS duidelijk gekoppeld aan de problematiek van luchtverontreiniging met PFAS**.'* (p. 26-27).

'Afvalwaterlozing
In eerdere adviezen over de afvalwaterlozing van Indaver heeft Departement Zorg reeds aangegeven dat er ***niet eenduidig kan geantwoord worden of de lozing van Indaver van die mate is dat er een risico is voor de volksgezondheid****. (…)*

Luchtimmissies
Het advies van Departement Zorg is om maximaal en onmiddellijk het voorzorgsprincipe toe te passen. *Momenteel is het onderzoek naar de PFAS-verbindingen nog volop aan de gang, en is het zeer moeilijk conclusies te trekken naar gezondheidsimpact. Doch is het vermoeden groot dat door aanrijking van de bodem en oppervlaktewater omwonenden mogelijk blootgesteld zijn via de blootstellingsroute voeding aan te hoge concentraties PFAS.*

In het Milieugezondheidskundig Aandachtsgebied Zwijndrecht mag echt geen 'extra' blootstelling bijkomen. Zowel de resultaten van de in 2021 uitgevoerde studie 'bloedstaalnames bij omwonenden van de 3M-site in Zwijndrecht' als de recente Vlaamse jongerenstudie HBM, uitgevoerd in de omgeving van 3M, tonen aan dat de blootstelling aan PFAS bij de bevolking in de buurt van 3M vanuit gezondheidskundig standpunt te hoog ligt en dat er dringend maatregelen nodig zijn om de blootstelling te verminderen. ***De studies bevestigen dat er geen nieuwe PFAS meer mag bijkomen, wat dus een bronaanpak inhoudt zoals een streng emissiebeleid. De omgeving van Indaver is nog niet op deze wijze in kaart gebracht, onderzoek loopt hier nog – of is althans gevraagd aan Indaver om dit in kaart te brengen (oa. middels een BBO).***

Departement Zorg adviseert om strenge emissievoorwaarden te hanteren en de invulling van de meetverplichting en impactanalyse te verduidelijken, in die zin dat de ***lozing van Indaver (zowel via de lucht als via de lozing van afvalwater) niet mag bijdragen in een extra blootstelling van de omwonenden in de nabije en zo toepasselijk verdere omgeving****. Immers naast de toxicologische eigenschappen, de intrinsieke fysicochemische kenmerken, en de belasting die er al bestaat,* ***moet elke extra blootstelling vermeden worden****. Geen risico zonder blootgesteld te worden.*
Het is aan Indaver om aan te tonen dat er geen extra PFAS-verbindingen (vooral korte keten) bijkomen in de omgeving. Dat kan door intensieve monitoringscampagnes in de milieumedia en de biota, in combinatie met geïntegreerde risico-analyses. (…)

De vraag stelt zich of er in afwachting van verder onderzoek al dan niet tijdelijke stopzetting moet zijn van alle PFAS houdende industriële afvalstoffen, ook deze van binnenlandse afkomst. *Op zijn minst dient er voorzichtig te worden omgegaan met de aanvaarding en behandeling van afvalstoffen met hoge concentraties PFAS, en dit in combinatie met (ook voor korte keten) PFAS gevalideerde en performante rookgasreiniging.*

Concluderend kunnen we stellen dat er nog veel onzekerheden zijn en veel onderzoek nodig is. *Acuut verwachten we geen gezondheidskundige impact van de lucht- en afvalwateremissies, maar dat is relatief omdat er* ***chronisch al een probleem bestaat, gezien de blootstelling en belasting gecreëerd door de bedrijfsvoering gedurende 10-tallen jaren in deze specifieke omgeving****. De huidige stand van medisch-milieukundige wetenschap (toxicologisch, epidemiologisch en klinisch bekeken) maakt* ***geen kwantitatieve inschatting mogelijk****. (…)'*

15. Ook de **Vlaamse Milieumaatschappij** bracht op 17 januari 2024 een **vernietigend advies** uit over de PFAS-uitstoot van Indaver in het water en in de lucht:

*'****De metingen van PFOS in oppervlaktewater tonen aan dat de normen sowieso ruimschoots overschreden zullen worden****. Concreet wil dat zeggen dat elke bijkomende lozing van PFAS zal leiden tot een druk die de draagkracht van het aquatische ecosysteem overschrijdt en* ***de facto een achteruitgang van de toestand zal veroorzaken die in strijd is met de Kaderrichtlijn Water****. (…)*

Zoals reeds eerder aangegeven is er bij de Europese Commissie momenteel een ontwerpvoorstel waarbij 24 extra PFAS-stoffen zouden opgenomen worden als Prioritair Gevaarlijke Stoffen en er bijhorende Milieukwaliteitsnormen (MKN) zullen worden vastgelegd. ***Daarbij wordt rekening gehouden met de verscherpte EFSA-inzichten i.v.m. de toxiciteit van de PFAS.***
Er werden normen berekend voor de directe ecotoxiciteit (jaargemiddelde en maximum voor zoet, overgangs- en zout water), voor oppervlaktewater gebruikt voor de productie van drinkwater, voor secundaire vergiftiging van in het water levende organismen en voor secundaire vergiftiging van de mens door het opnemen van in het water levende organismen. ***De route secundaire vergiftiging van de mens door het opnemen van in het water levende organismen levert de strengste waarden op en geldt als algemene MKN voor de PFAS****.*
In de ontwerprichtlijn wordt de norm die voldoende bescherming geeft voor secundaire doorvergiftiging daarom uitgedrukt als een norm voor biota (0,0077 µg/kg versgewicht uitgedrukt als PFOA-equivalenten). ***In de praktijk is er grote behoefte aan risicogrenzen voor PFAS uitgedrukt als concentraties in water, bijvoorbeeld voor het toetsen van de impact van een lozing.*** *Daarom dient deze waarde omgezet te worden in een concentratie in water en deze bedraagt* ***0,22 ng/l uitgedrukt in PFOA-equivalenten****.*

Ditzelfde principe blijkt ook uit het RIVM rapport Risicogrenzen voor PFAS in oppervlaktewater: Doorvertaling van de gezondheidskundige grenswaarde van EFSA naar concentraties in water uit 2022. (…)

In Vlaamse oppervlaktewateren ligt de mediane concentratie in een grootte-orde van 45 ng/l voor de somPFAS.

Voor oppervlaktewater en biota worden in het merendeel (75-100%) van de locaties overschrijdingen van de geselecteerde toetsingswaarden vastgesteld. Voor oppervlaktewater en biota zijn de toetsingswaarden milieukwaliteitsnormen die gebaseerd zijn op humane visconsumptie en humane toxiciteit. ***Wanneer er zou getoetst worden aan de Europese conceptnorm voor PFOS in biota is er sprake van 100 % overschrijding.***

Elke toevoeging aan PFAS draagt dus bij tot deze slechte meetresultaten. *(…)'*

16. Hoewel uit het advies van 17 januari 2024 van de Vlaamse Milieumaatschappij bleek dat de **PFAS-verbindingen niet integraal worden vernietigd in de draaitrommelovens van Indaver, waarbij door de overheid niet te achterhalen hoeveelheden PFAS verschuiven naar andere milieucompartimenten (water en lucht)** (*'Op 11/01/2023 werd door Indaver een overzicht bezorgd van de meetresultaten van de emissiemetingen over het jaar 2023. Uit deze metingen blijkt dat steeds PFAS worden gedetecteerd die courant aanwezig zijn in het PFAS afval dat Indaver verwerkt, onder andere PFBA,* ***PFOA, PFOS****, HFPO-DA.* ***De aanwezigheid van deze PFAS wijst op onvolledige verbranding in de draaitrommelovens en impliceert dat ook andere intermediaire PFAS kunnen uitgestoten worden****.'*; *'De reductie werd gerealiseerd door de reiniging van het waswater dat gebruikt wordt bij de afgaszuivering en door de vervanging van het actief kool door de bruinkoolfilters.* ***Toch wordt vastgesteld dat ondanks deze ingrepen nog steeds "startmoleculen" worden gemeten in de afgassen, wat wijst op onvolledige verbranding (zie voor).*** *Ook bij indicatieve metingen na de elektrofilter en vóór de wassers en actief koolfilter worden PFAS startmoleculen gedetecteerd die in dezelfde grootte-orde liggen als na deze reinigingsstappen.* ***Dit wijst erop dat deze PFAS afkomstig zijn van onvolledige verbranding van PFAS en niet door contaminatie tijdens de verdere reinigingsstappen****.'*, ging de omgevingsminister op **22 maart 2024** toch in op het ambtshalve bijstellingsverzoek van AGOP. Het advies van de Vlaamse Milieumaatschappij en van het Departement Zorg werd als volgt **terzijde geschoven**:

1° voor de PFAS-uitstoot in water:

'De motivering van het verzoek wordt onderschreven. Om de risico's voor de mens en het milieu te beperken wordt de vergunning bijgesteld zoals voorgesteld voor het compartiment water. ***Het verzoek houdt een verstrenging in van de huidige lozingsvoorwaarden, zodat deze bijstelling van de milieuvoorwaarden geen achteruitgang van de kwaliteit van het oppervlaktewater inhoudt*** *en ervoor zorgt dat de bijdrage tot het niet halen van de doelstellingen stelselmatig verbetert.'* (p. 21)

2° voor de PFAS-uitstoot in lucht:

'Uit de aard en de specificiteit van het verzoek tot bijstelling op grond van artikel 82, eerste lid, 2°, van het Omgevingsvergunningsdecreet volgt echter dat de bevoegde overheid de aard en het voorwerp van het verzoek tot bijstelling, die de beoordelings-

en beslissingsvrijheid begrenzen, niet (naar goeddunken) kan wijzigen. Dit leidde eerder ook tot de vernietiging van de beslissing OMV/2021167750 van 18 juni 2022. ***Bijgevolg kunnen de voorgestelde concretiseringen, die de aard van het verzoek zouden wijzigen, niet in deze procedure meegenomen worden.*** *Indaver gaf aan dat de concretisering van de meetverplichtingen reeds in een convenant werd opgenomen.* ***Eventuele verdere concretiseringen van de meet- en minimalisatieverplichting kunnen in het convenant of in een nieuwe bijstellingsprocedure opgenomen worden.'***

17. **<u>Op 22 mei 2024 tekende eerste beroepsindiener administratief beroep aan tegen de beslissing van 11 april 2024 van de deputatie van de provincie Antwerpen houdende bijstelling van de milieuvoorwaarden voor de exploitatie van de Indaver-stortplaats aan de Moerstraat 99 in 2030 Antwerpen</u>**.

In het kader van deze beroepsprocedure bracht het Departement Omgeving, Afdeling GOP op 12 augustus 2024 een **ongunstig advies** uit, met voorstel om het bijstellingsverzoek van de nv Indaver te **weigeren**.

Voor het compartiment **'lucht'** stelde de Afdeling GOP dat de **afvalwaterzuiveringsinstallatie van de nv Indaver niet voldeed aan de BREF Afvalbehandeling**:

'"Er wordt opgemerkt dat conform BBT 53 (BBT 14d) de behandeling en bijhorende opslag van de afvalwaterstromen inpandig onder adequate druk met luchtafzuiging en luchtemissiebehandeling moet gebeuren vanaf 17/08/2022." Hier wordt op heden niet aan voldaan. ***Er wordt op gewezen dat diffuse emissies van PFAS mogelijk zijn via aerosol uit met PFAS verontreinigd water****.*
(…)
Bovenstaande is wetgeving die sinds 17 augustus 2022 automatisch van toepassing is geworden en ondertussen is opgenomen in hoofdstuk 3.14 van titel III van het VLAREM. Artikel 3.14.6.3. van titel III van het VLAREM luidt als volgt: "Emissies van HCl, NH3 en organische verbindingen naar lucht worden verminderd door de toepassing van de techniek, vermeld in artikel 3.14.2.4.6., 4°, van dit besluit, en één of een combinatie van de technieken, vermeld in BBT 53 van de BBT-conclusies voor afvalbehandeling." ***De huidige WZI voldoet hier niet aan.'***

De ontoereikende afvalwaterzuiveringsinstallatie heeft niet enkel gevolgen voor het compartiment 'lucht', maar ook voor het compartiment **'water'**, waarover de Afdeling GOP het volgende stelde:

'AGOP is van oordeel dat ***aangezien Indaver op dit moment niet over een adequate afvalwaterzuiveringsinstallatie beschikt voor de verwijdering van alle PFAS,*** *het niet aangewezen is dat er nog PFAS-houdende afvalstromen worden aanvaard op de*

inrichting, noch dat er PFAS-houdende externe bedrijfsafvalwaters worden verwerkt op de inrichting.'

Aansluitend op deze ongunstige adviezen werden de lozingsnormen voor PFBA, PFPeA, PFHxA en PFBS bij ministeriële beslissing van 16 december 2024 in de tijd beperkt tot 31 januari 2025, met volgende expliciete boodschap (p. 23):

*'**Gelet op de ongunstige en onvoldoende verwijderingsefficiëntie voor de korte keten PFAS is het zeer sterk aangewezen dat de nv Indaver dit op korte termijn verder onderzoekt om dit probleem ten gronde aan te pakken**. Een aanbeveling hierbij is om de overheidsinstanties, zoals de VMM, de afdeling GOP en de afdeling Handhaving te betrekken. Deze overheidsinstanties blijven immers vragende partij om enkele tussentijdse terugkoppelingsmomenten en een afbouwprogramma voor PFAS te voorzien, inclusief een **concreet plan van aanpak (voor onder andere het respecteren van de rapportagegrenzen in het geloosde effluent vanaf 1 februari 2025).** De initiële voorwaarde over het afbouwprogramma en de terugkoppelingen (opgenomen in het advies van de VMM in eerste aanleg en bijgevolg door de deputatie) wordt omgezet naar een belangrijk aandachtspunt. Mede aangezien er **aanwijzingen zijn dat er een nieuw dossier zal moeten worden ingediend.** Dit wordt bovendien bevestigd tijdens de GOVC-zitting door Indaver. Gelet hierop wenst de GOVC bijkomend het belang van onder andere **de uitvoering van het afbouwprogramma in kader van een volgende vergunningsaanvraag** extra te benadrukken.'*

Ondanks het gebrek aan lozingsnormen voor PFBA, PFPeA, PFHxA en PFBS sinds 1 februari 2025 en ondanks het gebrek aan verwijderingsefficiëntie voor de korte keten PFAS, liet Indaver van 1 februari 2025 tot 26 september 2025 na om voor haar PFAS-stortplaatsen een nieuwe vergunningsaanvraag/bijstellingsverzoek in te dienen. De in de periode van 26 september 2025 tot 30 juni 2026 veelvuldig gewijzigde vergunningsaanvraag omvat nog steeds géén antwoord op de sinds het PFAS-schandaal voorliggende PFAS-vragen over de GPBV-exploitatie van Indaver.

III.2. Bodemgerelateerde procedures met impact op de bestreden beslissing

I.2.1. Beschrijvend bodemonderzoek van juni 2024

18. Indaver heeft vier decennia lang – **van 1987 tot 2022** – honderdduizenden ton PFAS-houdend afval afkomstig vanuit heel Europa verwerkt, **zonder ooit één enkele PFAS-verwijderingstechniek te hebben geïnstalleerd.**

Blijkens het 'PFAS-oriënterend bodemonderzoek'[9] en het 'PFAS-beschrijvend bodemonderzoek-Fase I'[10] voor de Indaver-'Site Antwerpen' **wordt onder de Indaver-exploitatie in het grondwater een PFAS-concentratie van 28.000.000 ng/l aangetroffen**.

Afgezet tegen de recent vastgestelde Europese milieukwaliteitsnorm van 4,4 ng/l voor PFAS in grondwater, gaat het – net als bij 3M – om **één van de hoogst opgetekende PFAS-concentraties ooit**.

Diezelfde duizelingwekkende **PFAS-concentratie van 28.000.000 ng/l** valt ook te lezen in het 'PFAS-beschrijvend bodemonderzoek-Fase II'[11], te midden van **diverse andere miljoenen-concentraties aan PFAS** (Bijlage 1, Toetsing analyseresultaten en resultaten veldmetingen).

Ook de in het 'PFAS-beschrijvend bodemonderzoek-Fase II' **ingeschatte hoeveelheden PFAS-vuilvracht** zijn om van te duizelen: **1.476.000 m³, 19.151.311 m³, 2.696.550 m³, 8.197.512 m³, etc.**

Gelet op de **'saneringsprioriteit 1'** (wat betekent dat een bedreiging op korte termijn niet kan worden uitgesloten) diende Indaver **vóór 1 oktober 2024** een **bodemsaneringsproject** in te dienen. Deze verplichting werd **pas in juni 2025** nageleefd.

19. **Net als bij 3M lijkt de 'sanering' van Indaver (of het gebrek daaraan) te zullen neerkomen op het 'voorkomen van verdere verspreiding'**.[12] De reeds op 20 december 2022 aan Indaver opgelegde **voorzorgsmaatregelen** gaan reeds in die richting: het (louter) oppompen en zuiveren van verontreinigd grondwater en een grondwatermonitoring.

20. **De Indaver-bodemonderzoeken ('PFAS-OBO', 'PFAS-BBO-Fase I' en 'PFAS-BBO-Fase II') maken abstractie van de stortplaats 'Hooge Maey', waar nochtans industrieel afval vanuit de haven van Antwerpen (onder meer afvalstoffen van 3M) werd(en) gestort en waarvan 'stortzone C' geen bodemafdichting heeft, waardoor de PFAS er ongehinderd migreren naar het grondwater**.

[9] Op 30 december 2022 werd voor PFAS een oriënterend bodemonderzoek uitgevoerd op de site Indaver. Dit OBO leidde op 16 januari 2023 tot de **aanmaning tot het uitvoeren van een beschrijvend bodemonderzoek voor PFAS.**

[10] Op 26 juli 2023 werd een eerste fase van een beschrijvend bodemonderzoek voor PFAS uitgevoerd op de site Indaver. De eerste fase van het beschrijvend bodemonderzoek betreft het **onderzoek van de kernzone op het bronperceel 80B**. Het 'PFAS-BBO-Fase I' werd door OVAM goedgekeurd op 18 september 2023 en leidde tot de **aanmaning om vóór 1 oktober 2024 een bodemsaneringsproject op te maken**.

[11] In het 'PFAS-BBO-Fase II' werd voor het vaste deel van de aarde en het grondwater bijkomend onderzoek uitgevoerd voor wat betreft de **verdere afperking in het horizontale en verticale vlak**. Ook werd onderzoek gedaan ter hoogte van de **waterbodem en oppervlaktewater** met vaststelling van een waterbodemverontreiniging ter hoogte van de drainagegracht ten noorden grenzend aan de site Indaver en **verhoogde concentraties in het oppervlaktewater van deze drainagegracht en verhoogde concentraties in het oppervlaktewater van de Afwateringsgracht**.

[12] Over het gebrek aan 'sanering' bij 3M, zie T.VANHESTE, 'Na het PFOS-schandaal: saneren is in Vlaanderen een rekkelijk begrip', Knack 22 maart 2022, https://www.knack.be/nieuws/na-het-pfos-schandaal-saneren-is-in-vlaanderen-een-rekkelijk-begrip/

21. In de Indaver-bodemonderzoeken komt evenmin aan bod dat de door Indaver veroorzaakte **PFAS-oppervlaktewaterverontreiniging** niet enkel wordt aangetroffen in de Afwateringsgracht (L111_1069), Verlegde Schijn-Voorgracht (VL20_36), Verlegde Schijn-Hoofdgracht (VL17_35), het Kanaaldok en de Zeeschelde IV (VL17_43)[13] maar **zich ook via sloten, vennen en vijvers landinwaarts verspreidt richting Kapellen, Ekeren, Stabroek en Putte**.

Dr. ir. M.T.O (Chiel) Jonker, milieuchemicus aan de Universiteit Utrecht, kwam tot deze vaststelling in 2022-2023, **toen hij op zoek ging naar GenX-depositie in de omgeving van Indaver,** afkomstig van de (onvolledige) verbranding van het PFAS/GenX-afval van Chemours-Dordrecht.[14] Zijn vaststellingen worden bevestigd in het 'PFAS-BBO-Fase II' (p. 192-193):

> *'**Uit het grondwatermodel blijkt dat een gedeelte van de verontreiniging niet gecapteerd wordt door de eigen grondwaterwinning en terecht komt in de waterlopen in de omgeving**. (…) Op basis van hogervermelde criteria is er sprake van de aanwezigheid van een **significante uitbreiding van de verontreiniging in het grondwater en oppervlaktewater**.'*

22. Ook de door VITO vastgestelde **extreem hoge PFAS-concentratie in het zeeschuim in Knokke ten belope van 2.400.000 ng/l** (stuk 46, p. 12) – PFAS-concentratie die via aerosolen wordt geëmitteerd in de omgevingslucht in Knokke (stuk 47)[15] – wordt door dr. ir. Chiel Jonker **in verband gebracht met de PFAS-verontreiniging afkomstig van de GPBV-exploitatie van Indaver**.

III.2.2. Bodemsaneringsproject van juni 2025

23. Indaver diende (pas) in juni 2025 een bodemsaneringsproject in bij de OVAM voor 'Fase I: kernzone PFAS op perceel 80B'. **Uit dit bodemsaneringsproject blijkt dat ultrakorte keten PFAS-verbindingen (hierna: UKK-PFAS) worden aangetroffen op de Indaver-site**:

---

[13] Indaver heeft een vergunning voor het lozen van maximaal 4.800 m³/dag. Het afvalwater van Indaver wordt geloosd in de Verlegde Schijn-Voorgracht (VL20_36) en de Verlegde Schijn-Hoofdgracht (VL17_35), op enkele tientallen meters van het pompstation Rode Weel, dat het water van de Verlegde Schijns doorpompt naar het Kanaaldok. Het water van het Kanaaldok stroomt via de sluizen naar de Zeeschelde IV (VL17_43).

[14] Het onderzoek van dr. ir. M.T.O. (Chiel) Jonker, milieuchemicus aan de Universiteit Utrecht, bouwde verder op wat reeds aan bod kwam in de ZEMBLA-onderzoeksreportage 'Het PFAS-schandaal' van 8 september 2022 (https://www.bnnvara.nl/zembla/artikelen/het-pfas-schandaal). Dr. ir. Chiel Jonker stelde de resultaten van zijn onderzoek voor op het VVOR-congres 'Milieugebruiksruimte: begin en einde van omgevingsrecht en omgevingsbeleid?' van 28 september 2023 in Gent (https://www.vvor.be/activiteiten-archief) en op de PFAS-informatieavond van 10 september 2024 in Stabroek (https://www.climaxi.be/agenda/stabroek-pfas-stand-van-zaken).

[15] **Dit 'proces' is vergelijkbaar met wat gebeurt met de slecht werkende waterzuiveringsinstallatie op de Indaver-stortplaats 'Hooge Maey'** (*'Er wordt opgemerkt dat conform BBT 53 (BBT 14d) de behandeling en bijhorende opslag van de afvalwaterstromen inpandig onder adequate druk met luchtafzuiging en luchtemissiebehandeling moet gebeuren vanaf 17/08/2022." Hier wordt op heden niet aan voldaan. **Er wordt op gewezen dat diffuse emissies van PFAS mogelijk zijn via aerosol uit met PFAS verontreinigd water**.'*)

'Gezien de aard van de verontreinigingsbronnen en op basis van voortschrijdend inzicht beschikt de eBSD over ***aanwijzingen voor een mogelijke verontreiniging met UKK-PFAS op de site Indaver****.'* (p. 28)

24. **In het bodemsaneringsproject van juni 2025 wordt gewezen op het derde bijstellingsverzoek van Indaver van 26 maart 2025, dat bedoeld (b)lijkt om voor de op de Indaver-site aangetroffen UKK-PFAS lozingsnormen toegekend te krijgen in het kader van de uit te voeren grondwatersanering** (*'Voor de lozingsnormen van de sanering volgens het principe Pump & Treat werden in Mistral aan 7 UKK-PFAS parameters tijdelijk de rapportagegrenzen volgens het geldend WAC/IV/A/026 toegekend.* ***Bij de start van de BSW zullen bijgestelde lozingsnormen van toepassing zijn. De bijstellingsprocedure is lopende*** *en een toekomstige aanpassing van de lozingsnormen voor UKK-PFAS in de OVAM-databank is noodzakelijk.'* en *'Op 26/03/2025 werd door de exploitant een uitgebreid rapport opgemaakt voor de motivatie 'Bijstelling van de milieuvoorwaarden OMV/2023153254'.* ***Het verzoek voor bijstelling van lozingsnormen voor UKK-PFAS verbindingen werd op 03/04/2025 ingediend via het omgevingsloket. Deze aanvraag bevat een gemotiveerde studie voor de aanvraag voor lozingsnormen voor 7 UKK-PFAS (…). Op het ogenblik van de start van de uitvoering van de bodemsaneringswerken zullen bijgestelde lozingsnormen van kracht zijn****.'*)[16]

25. Omwille van deze **'samenloop' van enerzijds het tot de lozing van UKK-PFAS aanleiding gevende bodemsaneringsproject van juni 2025 en van anderzijds het bijstellingsverzoek van 26 maart 2025 met vraag om lozingsnormen voor zeven UKK-PFAS-verbindingen** brachten de Vlaamse Milieumaatschappij en het Departement Omgeving, afdeling GOP volgend **ongunstig advies** uit:

1) Ongunstig advies van de Vlaamse Milieumaatschappij:

'Het effluent van de site-WZI dient te voldoen aan de lozingsvoorwaarden in de geldende omgevingsvergunning van de site-WZI.

[16] Dat het grondwater nu en in de toekomst zal worden **gezuiverd via de 'proceswaterzuivering' ('bedrijfswaterzuiveringsinstallatie')** komt in het bodemsaneringsproject van juni 2025 meermaals aan bod (zie o.m. p. 105: *'Op heden wordt diep grondwater onttrokken aan een debiet van ca. 100.000 à 150.000 m³/jaar.* ***De capaciteit van de proceswaterzuivering (= zuivering opgepompt grondwater) werd in september 2024 opgeschaald en verdubbeld.*** *De doelstelling is het onttrekken en zuiveren van een zo groot mogelijk debiet met een max. van 400.000 m³/jaar.'*; zie p. 112, waar voor saneringsvariant 2 en 3 wordt gewezen op een **lozing van grondwater in oppervlaktewater** ***'na zuivering d.m.v. bedrijfs-WZI'***); zie p. 124 e.v.: *'****Op het ogenblik van indiening van voorliggend BSP-Fase I*** *zijn lozingsnormen voor alle PFAS-verbindingen gelijkgesteld aan de rapportagegrenzen volgens het geldend WAC.* ***Een verzoek voor bijstelling van de lozingsnormen voor UKK-PFAS werd ingediend.*** *Het systeem van AK-filtratie op grondwater zorgt ervoor dat de impact van PFAS(48) op de eindlozing zeer beperkt is en voldaan wordt aan de geldende lozingsnormen.* ***In de onderstaande paragraaf wordt gemotiveerd dat wordt voldaan aan de voorwaarden voor zuivering over de site-WZI*** *en waarom bij voorkeur niet wordt gezuiverd op de nieuwe proceswaterzuiveringsinstallatie ten noorden grenzend aan de installaties van de FC.(…)'*

Op het ogenblik van schrijven van dit BSP worden de lozingsnormen (= rapportagegrenzen) voor PFAS(48) bepaald door de bepalingen in het WAC/IV/B/25 (MB 29/04/2025, in werking treding ontwerpversie juni 2024). Op het ogenblik van schrijven van dit BSP worden de lozingsnormen (=rapportagegrenzen) voor UKK-PFAS bepaald door de bepalingen in het WAC/IV/A/26 (versie 29/04/2025, in werking treding ontwerpversie juni 2024). ***Op 26/03/2025 werd door de exploitant een uitgebreid rapport opgemaakt voor de motivatie "Bijstelling van de milieuvoorwaarden OMV/2023153254". Het verzoek voor bijstelling van lozingsnormen voor UKK-PFAS verbindingen werd op 03/04/2025 ingediend via het omgevingsloket. Deze aanvraag bevat een gemotiveerde studie voor de aanvraag voor lozingsnormen voor 7 UKK-PFAS (TFA, PFPrA, PFPrS, TFMS, PeFEtS, 2,3,3,3-TEFPrA, 2,2,3,3-TeFPrA).***

Op het ogenblik van de start van de uitvoering van de bodemsaneringswerken stelt de exploitant dat de bijgestelde lozingsnormen van kracht zullen zijn.

Momenteel is er nog geen ministeriële uitspraak rond het aanvraagdossier voor de verhoogde lozingsnormen voor ultra korte keten PFAS. Voor dit dossier werd door de GOVC op 8/07/2025 een termijnverlenging toegepast teneinde de adviserende instanties de mogelijkheid te geven de door de exploitant (tijdens de procedure nog aangeleverde) bijkomende/aanvullende informatie grondig te kunnen evalueren. Het dossier wordt opnieuw besproken tijdens de GOVC-zitting van 16/09/2025.

Het is voor de VMM onduidelijk wat de bijkomende bijdrage is aan UKK-PFAS via het op te pompen grondwater vanuit dit bodemsaneringsproject. Gelet op deze kennishiaat en gelet op de afwezigheid momenteel van een betekenisvolle verwijdering van UKK-PFAS via de actieve koolnazuivering is het voor de VMM moeilijk om akkoord te gaan met het van start gaan van dit bodemsaneringsproject, dat er in globo vooral op neerkomt om over een termijn van 20 jaar 5 volledige doorspoelingen van het ondiep grondwater op de site te verwezenlijken. Het kan niet de bedoeling zijn om de aanwezige vuilvracht aan UKK-PFAS aanwezig in het grondwater louter en integraal te verplaatsen van het compartiment 'grondwater' naar het compartiment 'oppervlaktewater'. *Voor de lange, middellange en korte keten PFAS (overeenkomstig WAC/IV/A/025) is de coverwerking via de centrale WZI wel een optie.*

De VMM adviseert ***ongunstig*** *voor de bijkomende lozing van gemiddeld 2 m3/uur (met pieken tot 10 m3/uur) te zuiveren grondwater via de centrale WZI.'* (p. 4-5)

2) Ongunstig advies van het Departement Omgeving, afdeling GOP:

'In deel 9, vergunningstechnische bijlage, ***stelt de exploitant dat op het ogenblik van de start van de uitvoering van de bodemsaneringswerken de bijgestelde***

lozingsnormen van kracht zullen zijn. *Het is echter voorbarig te stellen dat de exploitant de betreffende aangevraagde lozingsnormen ook effectief vergund zal krijgen.*

Verder is er opgenomen dat het verzoek voor bijstelling van lozingsnormen voor UKK-PFAS verbindingen het kenmerk OMV_2023153254 betreft. Dit dossier heeft echter het kenmerk OMV_2025041355. Voor dit dossier werd een administratieve lus gestart en is de uiterste datum van beslissing 25 oktober 2025.

Er wordt gesteld dat de vergunde site-waterzuivering gedimensioneerd is voor de zuivering van PFAS en mits een verhoogde frequentie voor vervanging van AK-filters in staat is voor verwerking van een bijkomend jaarlijks hydraulische belasting van 15.000 m³. Echter, op vandaag is er via de actieve koolnazuivering geen betekenisvolle verwijdering van UKK-PFAS. De verwijderingsefficiëntie voor ultrakorte PFAS (C3-C2) moleculen voor actieve kool is zeer beperkt.

Gelet op het feit dat Indaver geen betekenisvolle verwijdering van UKK-PFAS voorziet, wordt het voorliggend bodemsaneringsproject ongunstig geadviseerd. ***Het is niet aangewezen om dit opgepompt met UKK-PFAS beladen grondwater te verplaatsen naar oppervlaktewater zolang hier geen adequate zuivering voor ter beschikking is****.'* (p. 5)

26. Op basis van deze ongunstige adviezen van de Vlaamse Milieumaatschappij en van het Departement Omgeving, afdeling GOP vroeg de **OVAM** bij **besluit van 18 september 2025** om volgende **wijziging en aanvulling van het bodemsaneringsproject**, die **vóór 31 januari 2026** door Indaver aan de OVAM moet worden bezorgd:

'***Als de aangevraagde omgevingsvergunning voor de ultra korte keten PFAS niet wordt verkregen, moet de EBSD evalueren of niet opportuun is om een aparte performante waterzuiveringsinstallatie te voorzien voor de uitvoering van het bodemsaneringsproject.*** *Het niet verkrijgen van een aangepaste omgevings-vergunning voor de bedrijfsafvalwaterzuivering kan geen reden zijn om de start van de bodemsanering te vertragen.'* (p. 7)

III.3. PFAS-bijstellingsverzoek van 26 maart 2025

27. **<u>Omdat Indaver door ontoereikende PFAS-verbranding en door gebrek aan verwijderingsefficiëntie voor de UKK-PFAS[17] – er niet in slaagt om de uitstoot van UKK-</u>**

[17] Dr. Ir. M.T.O (Chiel) Jonker wijst op **SuperCritical Water Oxidation (SCWO)**, zoals reeds toegepast door Chemours USA, als een mogelijke techniek om (ultra) korte keten PFAS te verwijderen.

PFAS te vermijden, vroeg zij voor een termijn van vier jaar[18] lozingsnormen voor zeven ultrakorte keten PFAS-verbindingen (TFA, PFPrA, PFPrS, TFMS, PFEtS, 2,3,3,3-TFPrA, 2,2,3,3-TFPrA).

Het betreffen de zeven ultrakorte keten PFAS-verbindingen waarvoor bij ministerieel besluit van 7 mei 2024 (*BS* 8 oktober 2024), gewijzigd bij ministerieel besluit van 30 september 2024 (*BS* 8 oktober 2024), **rapportagegrenzen zijn opgenomen in artikel 4, § 1 bijlage 4.2.5.2. bij Vlarem II (referentiemeetmethode WAC/IV/A/026)** (voor het latere ministerieel besluit, zie stuk 68).

Problematisch daarbij is dat er **veel meer ultrakorte keten PFAS-verbindingen bestaan resp. door Indaver worden geloosd** én dat **de bepalingsgrenzen voor de zeven ultrakorte keten PFAS-verbindingen in realiteit ook veel lager zijn** (zie infra).

Dit alles maakt de door Indaver aangevraagde **torenhoge** bijzondere lozingsnormen voor **slechts zeven** ultrakorte keten PFAS-verbindingen extra problematisch:

Parameter	**Gevraagde norm**	**Bepalingsgrenzen opgenomen in WAC/IV/A/26**
TFA	100.000 ng/l (**480 g/dag**)	4.000 ng/l
PFPrA	100.000 ng/l (**480 g/dag**)	500 ng/l
PFPrS	10.000 ng/l (**48 g/dag**)	1.000 ng/l
TFMS	20.000 ng/l (**96 g/dag**)	500 ng/l
PFEtS	10.000 ng/l (**48 g/dag**)	500 ng/l
2,3,3,3-TFPrA	30.000 ng/l (**144 g/dag**)	2.500 ng/l
2,2,3,3-TFPrA	25.000 ng/l (**120 g/dag**)	500 ng/l

28. In haar op **3 juni 2025** ingediende **bezwaarschrift** voerde eerste beroepsindiener volgende argumentatie aan:

> *'Bezwaarindieners verwijzen naar de op 17 mei 2024 en op 18 mei 2024 door eerste tot derde bezwaarindieners ingediende (…)* ***verzoeken tot vernietiging van de ministeriële besluiten tot wijziging van zowel het voorwerp als de voorwaarden van de 'basisvergunning' van Indaver****. De in deze verzoekschriften ontwikkelde argumentatie* ***moet worden geacht integraal deel uit te maken van voorliggend bezwaarschrift.*** *Deze argumentatie geldt in de meest volledige zin ook met betrekking tot voorliggend door Indaver ingediend bijstellingsverzoek.*
>
> *Aansluitend wijzen bezwaarindieners op het volgende:*

[18] Indaver is van oordeel dat de wettelijk bepaalde **overgangstermijn van 18 maanden** op haar van toepassing is. Meer nog, Indaver vraagt zelfs dat de door haar aangevraagde bijzondere lozingsnormen voor de zeven ultrakorte keten PFAS-verbindingen **met terugwerkende kracht vanaf 15 januari 2024** deel zouden uitmaken van de bijzondere milieuvoorwaarden, opgenomen in haar basisvergunning van 15 november 2019.

1) ***Gebrek aan geactualiseerd project-MER***

In artikel 3, eerste lid, punt 3 van richtlijn 2010/75/EU wordt ***'installatie'*** *gedefinieerd als '****een vaste technische eenheid waarin een of meer van de in bijlage I*** *of in deel 1 van bijlage VII* ***vermelde activiteiten*** *en processen alsmede andere op dezelfde locatie ten uitvoer gebrachte en daarmee rechtstreeks samenhangende activiteiten* ***plaatsvinden*** *die technisch in verband staan met de in die bijlagen vermelde activiteiten en* ***die gevolgen kunnen hebben voor de emissies en de verontreiniging'****.*

De ***afvalverbrandingsinstallatie en de stortplaatsen*** *van Indaver vallen onder punt 5 'Afvalbeheer' van bijlage 1 van richtlijn 2010/75/EU en maken overeenkomstig artikel 3, eerste lid, punt 3 van richtlijn 2010/75/EU deel uit van de* ***'GPBV-installatie'****.*

Bij het beoordelen van het voorwerp (de hervergunning en de uitbreiding met een waterzuiveringsinstallatie) en de voorwaarden (emissienormen) van de vergunningsaanvraag voor de GPBV-installatie van Indaver moe(s)t de aandacht van de omgevingsminister (als enig bevoegde overheid) gaan naar het ***in Vlaamse regelgeving omgezette artikel 12, eerste lid, c), f), i) en j) van richtlijn 2010/75/EU****, overeenkomstig hetwelk Indaver aan de vergunningverlenende overheid informatie moe(s)t geven over de* ***'emissiebronnen van de installatie'****, de* ***'aard en omvang van de te voorziene emissies van de installatie in elk milieucompartiment, met een overzicht van de significante milieueffecten van de emissies****', de* ***'maatregelen die worden getroffen ter controle van de emissies in het milieu'*** *en de* ***'maatregelen die voor de installatie worden getroffen om te voldoen aan de algemene beginselen van de fundamentele verplichtingen van de exploitant'****, waaronder 'alle passende preventieve maatregelen tegen verontreiniging treffen' en 'geen significante verontreiniging veroorzaken'.*

Artikel 12, tweede lid van richtlijn 2010/75/EU *bepaalt dat, indien aan één van deze eisen kan worden voldaan met gegevens uit het project-MER,* ***deze MER-gegevens in de vergunningsaanvraag moeten worden opgenomen of toegevoegd.***

Zonder te beschikken over de krachtens artikel 12 van richtlijn 2010/75/EU vereiste informatie en zonder te beschikken over een project-MER dat ingaat op de door artikel 12 van richtlijn 2010/75/EU vereiste informatie*, blijft de omgevingsminister zich uitspreken over het* ***voorwerp*** *(de hervergunning, zie stuk 1 en de uitbreiding met een waterzuiveringsinstallatie) en over anderzijds de* ***voorwaarden*** *(de PFAS-normen) van de GPBV-installatie van Indaver. Dit blijkt onder meer uit het volgende:*

- *Naar aanleiding van de **hervergunning** van Indaver werd een **project-MER van juni 2019** toegevoegd (en door de overheid goedgekeurd) **dat niets bepaalde over PFAS** (zie stuk 6, p. 31: 'Tijdens de hoorzitting van de GOVC van 11 maart 2022 gaf de aanvrager aan dat de impact van de lozing als verwaarloosbaar kan worden beoordeeld en **verwees hierbij naar het project-MER van 2019 (PRMER-3096-GK). Dit project-MER heeft echter geen betrekking op de gevraagde normen voor PFAS-componenten** (…)').*

- *Noch in november 2021 (bijstellingsverzoek van Indaver), noch in november 2023 (bijstellingsverzoek van AGOP) noch in maart 2025 (voorliggend bijstellingsverzoek van Indaver), werd/wordt aan Indaver gevraagd om een **(voor PFAS geactualiseerd) project-MER** toe te voegen.*

- *Ook voor de omgevingsvergunningsaanvraag voor de **uitbreiding van de waterzuiveringsinstallatie** van Indaver, oordeelde AGOP **dat het project niet project-MER-plichtig was** (stuk 14, p. 15: 'Er wordt geoordeeld dat in het licht van de kenmerken van het project, de plaatselijke omstandigheden en de kenmerken van zijn potentiële effecten er geen aanzienlijke gevolgen zijn voor het milieu **zodat het project bijgevolg niet MER-plichtig is**.').*

  *De omgevingsminister oordeelde zelfs dat de waterzuiveringsinstallatie van Indaver **geen betrekking heeft op een GPBV-installatie** (stuk 14, p. 15), laat staan dat zij naging of de door artikel 12 richtlijn 2010/75/EU vereiste gegevens in (het project-MER bij) de vergunningsaanvraag waren opgenomen.*

  *Nu **voor de verwijdering van de ultrakorte keten PFAS-verbindingen een verdere uitbreiding van de waterzuiveringsinstallatie noodzakelijk** is, kunnen lozingsnormen voor ultrakorte keten PFAS-verbindingen niet met een bijstellingsverzoek worden aangevraagd, maar enkel en alleen **met een vergunningsaanvraag vergezeld van een geactualiseerd MER**.*

- *Dat sommige **GPBV- en MER-gerelateerde informatietekorten** worden 'gecompenseerd' door een **veelheid aan door Indaver post factum geproduceerde verslagen en rapporten die niet in openbaar onderzoek worden gelegd**, maakt de onwettigheid er niet minder op. Eenzelfde 'eenzijdigheidskritiek' geldt voor de aan het bijstellingsverzoek toegevoegde 'studies' (de door Arcadis opgestelde 'Humaan toxicologische evaluatie lozing Indaver' van december 2024, de door Arcadis opgestelde 'passende beoordeling en verscherpte natuurtoets site Indaver te Stabroek'*

van 24 februari 2025, en de door Arche opgestelde 'Expert opinie: Afleiden ecotoxicologische en humaantoxicologische milieukwaliteitsnormen voor ultrakorte PFAS ketens' van 5 november 2024).

- *Artikel 1.3.1.1., § 4 Waterwetboek bepaalt dat, voor een vergunningsplichtige activiteit die onderworpen is aan een project-MER, **de analyse en evaluatie van het al dan niet optreden van een schadelijk effect en de op te leggen voorwaarden** om dat effect te vermijden, te beperken, te herstellen of te compenseren, **gebeurt in het project-MER**.*

- *Artikel 1.7.2.5.4., § 2, lid 4 Waterwetboek bepaalt dat, voor een vergunningsplichtige activiteit die onderworpen is aan een project-MER, **de analyse en de evaluatie van het al dan niet optreden van een achteruitgang** van de toestand van een waterlichaam in het project-MER, **gebeurt in het project-MER**.*

- *Bij **gebrek aan een geactualiseerd project-MER** kunnen de schadelijke effecten (verboden achteruitgang van de waterkwaliteit) niet worden ingeschat en kunnen overeenkomstig artikel 73, § 1, lid 1 Omgevingsvergunningsdecreet **géén wettige bijzondere milieuvoorwaarden** worden opgelegd, houdende bijkomende maatregelen noodzakelijk voor de bescherming van de mens en het milieu tegen de onaanvaardbare risico's afkomstig van de exploitatie van Indaver.*

2) ***Schending van artikel 103 juncto artikel 27 Omgevingsvergunningsbesluit***

*Vlaanderen en Zuid-Nederland spraken **reeds in 1994** af dat de regeling inzake m.e.r. in grensoverschrijdend verband toepassing vindt in geval een m.e.r.-plichtige activiteit op een afstand van ten hoogste **5 kilometer van de grens** ligt.*

*Hoewel de m.e.r.-plichtige activiteiten van Indaver zich situeren op **4,5 kilometer** van de Nederlandse grens, **laat Vlaanderen telkens opnieuw na om Nederland bij de Indaver-vergunningsprocedures te betrekken** en om gevolg te geven aan vanuit Nederland geformuleerde opmerkingen:*

- ***Hoewel Indaver van 1987 tot 2022 honderdduizenden ton PFAS-houdend afval afkomstig vanuit heel Europa in Antwerpen heeft verwerkt**, **zette zij tot september 2022 geen énkele PFAS-verwijderingstechniek in**. Het afvalwater van Indaver werd louter fysisch behandeld via bezinking/afroming, coagulatie/flocculatie/precipitatie en een zandbedfilter (rubriek 3.6.3.3° Vlarem II, bijlage 1). Deze technieken zijn volledig ongeschikt voor de verwijdering van PFAS. **Pas na druk vanuit Nederland (zie de brieven van 18 februari 2022 en 7 juni 2022 van de***

Nederlandse minister van Infrastructuur en Waterstaat *en zie de Nederlandse ZEMBLA-onderzoeksreportage 'Het PFAS-schandaal' van 8 september 2022)* ***is Indaver in september 2022 overgegaan tot een onvergunde 'testopstelling' van actiefkoolfilters*** *(eerst één actiefkoolfilter, inmiddels acht actiefkoolfilters (2 x 4) en binnenkort wellicht twaalf actiefkoolfilters (2 x 6) en (nog veel) meer).*

- *Toch kende de deputatie van de provincie Antwerpen op* ***11 april 2024*** *opnieuw* ***tientallen PFAS-normen*** *toe voor de exploitatie van de Indaver-stortplaats 'Hooge Maey' (stuk 16),* ***zonder dit Indaver-vergunningsdossier eerst voor advies voor te leggen aan Nederland****.*

- *De kritiek van het Nederlandse Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) in de* ***Notitie 'Emissie en verspreiding van PFAS van afvalverbrandingsinstallatie Indaver' van 30 november 2022*** *over de zogenaamde* ***'(on)meetbaarheid van PFAS in Vlaanderen'*** *bleef vanuit Vlaanderen* ***onbeantwoord****:*

  > *'****De Vlaamse analysemethode WAC/IV/A/025 voor de gehaltebepaling van PFAS in drink-, grond-, oppervlakte- en afvalwater****, die voor de laatste ontwerpversie na goedkeuring van het Vlaamse ministerie per 1 maart 2023 in werking treedt, bevat bepalingsgrenzen van 10 ng/l voor drink-, grond- en oppervlaktewater en 20 ng/l voor afvalwater. Van negen PFAS stoffen is de nauwkeurigheid kleiner, zodat hiervoor een bepalingsgrens van 50 ng/l is vastgesteld. In dit voorschrift zijn de bepalingsgrenzen vergelijkbaar met de limit of quantification (LOQ) ofwel 3 maal de LOD. De LOD komt dan uit op afgerond 3 ng/l voor drink-, grond- en oppervlaktewater en 7 ng/l voor afvalwater.*
  >
  > ***De WAC/IV/A/025 verwijst in de referentielijst naar de internationaal gestandaardiseerde analysemethode ISO 21675:2019.*** *Deze ISO normvoorschrift bevat een meer uitgebreide beschrijving van de analysemethode voor de gehaltebepaling van ongefiltreerd drink-, grond-, oppervlakte-, zee- en afvalwater.* ***De LOQ ofwel de bepalingsgrens van de meeste van in totaal 29 PFAS stoffen is haalbaar tot 0,2 ng/l. De LOD is afgerond 0,1 ng/l. De indruk ontstaat dat de LOD van de ISO analysemethode tenminste een factor 10 tot maximaal een factor 70 lager is dan die van de Vlaamse analysemethode.****'*

- *Ook de op 1 september 2023 geformuleerde* ***reactie van Nederland*** *(provincie Zeeland en Rijkswaterstaat Zee en Delta) op de* ***vraag van 3M***

om toekenning van bijzondere lozingsnormen voor ultrakorte keten PFAS-verbindingen *werd* ***straal genegeerd****:*

> *'Op* ***1 september 2023*** *werd een reactie ontvangen van de* ***Gedeputeerde Staten van Zeeland****: (…)*
> *3. (…) er naar onze mening* ***grensoverschrijdende effecten*** *aanwezig zijn.* ***De aangevraagde lozingseisen voor diverse PFAS-verbindingen liggen namelijk ver boven de bepalingsgrenzen.***
> *4. Uit de beschikbare gegevens blijkt dat de huidige waterzuivering van 3M efficiënt is voor de verwijdering van de lange en korte PFAS, maar dat een* ***aantal ultrakorte PFAS onvoldoende verwijderd worden****. Ultrakorte PFAS-stoffen zijn zeer persistent en overschrijden het criterium voor zeer hoge persistentie (vP) ruimschoots (bijlage XIII REACH-verordening).*
> *5. Er dient daarom een continue onderzoek plaats te vinden naar een verder verwijderingsrendement van voornamelijk de ultrakorte ketens, maar ook mogelijke technieken ter voorkoming aan de bron.* ***De rapportagegrens c.q. bepalingsgrens geldt hierbij als richtwaarde****. (…)*
> *6. Verder is* ***niet aangetoond dat ook de zeer strenge risicogrenzen voor PFAS zoals deze in Nederland worden gehanteerd worden gerespecteerd.*** *Ondanks het feit dat is aangetoond dat de lozingen geen overschrijdingen van de milieukwaliteitsnormen in de Schelde betekenen.*

Nieuwe risicogrenzen PFAS in oppervlaktewater	
Soort PFAS	***Nederlandse risicogrens***
PFOS	*0,007 ng/l*
PFOA	*0,3 ng/l*
GenX [HFPO-DA]	*10 ng/l*

> *7.* ***Tenslotte is de meetmethode voor de aangevraagde (ultra)korte keten PFAS-stoffen nog niet gevalideerd.*** *Het wachten is op een goedgekeurde methode die momenteel o.a. bij het VITO en het erkend laboratorium SGS wordt uitgetest. Mogelijks komt deze analysemethode ter beschikking in het najaar.* ***Dit is van groot belang bij het opleggen van een norm gelijk aan de bepalingsgrens of detectielimiet. Het is momenteel onmogelijk om een gefundeerde uitspraak te doen over wat aanvaardbare lozingsconcentraties zijn voor welke termijn.***

*8. Hierop sluit het advies aan van onze partner Rijkswaterstaat Zee en Delta. Zij geven aan dat **de documenten onvoldoende antwoord geven om de gevolgen voor de Nederlandse Rijkswateren in beeld te hebben.'***

- *Nu de door Indaver aangevraagde lozing van ultrakorte keten PFAS-verbindingen **nog veel vérder boven de bepalingsgrenzen** ligt dan de door 3M aangevraagde lozing van ultrakorte keten PFAS-verbindingen, kunnen de **grensoverschrijdende effecten** niet worden miskend.*

  *De door Indaver aangevraagde **termijn van vier jaar** strekt zich bovendien uit tot **enkele jaren nà** de door de Kaderrichtlijn Water bepaalde deadline van 22 december 2027.*

  *Daar komt nog bij dat Vlaanderen sowieso niet de intentie heeft om voor het ontvangende oppervlaktewaterlichaam **Zeeschelde IV** (VL17_43) de door de Kaderrichtlijn Water bepaalde deadline van 22 december 2027 te respecteren. Vlaanderen heeft het oppervlaktewaterlichaam Zeeschelde IV (VL17_43) immers **niet ingedeeld in de klasse 1 tot 3** (de enige klassen van oppervlaktewater-lichamen waarvoor wordt gestreefd naar een goede toestand in 2027), maar **slechts in klasse 5** (dit is een waterlichaam waarvan verwacht wordt dat de ecologische toestand niet goed zal zijn in 2033) (zie hieronder).*

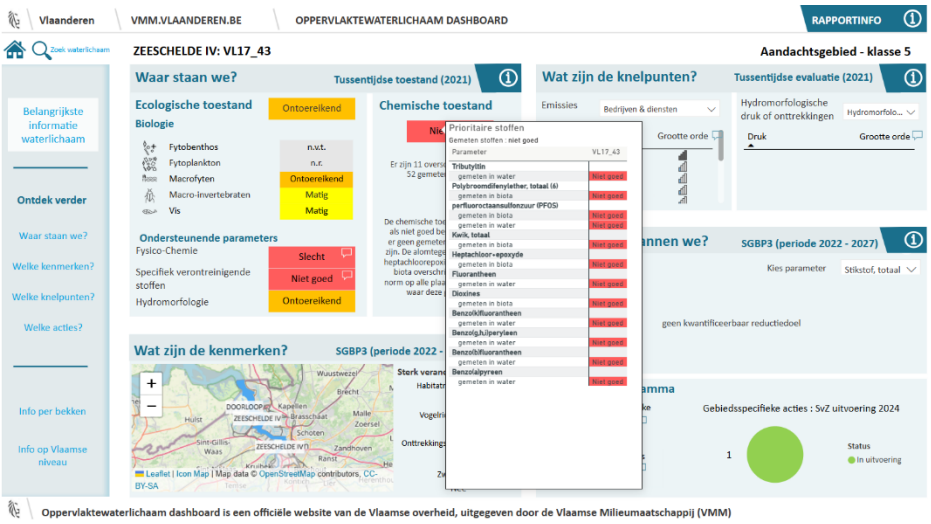

Bron: Dashboard Oppervlaktewaterlichamen

*Op **4 februari 2025** publiceerde de **Europese Commissie** haar verslag aan de Raad en het Europees Parlement over de **uitvoering van de Kaderrichtlijn Water**, met als bijlage een werkdocument over België/Vlaanderen. De Europese Commissie stelde in dit werkdocument vast dat **de Vlaamse***

***stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027 en het daarop gebaseerde maatregelenprogramma niet in lijn zijn met de Kaderrichtlijn Water, door het niet respecteren van de deadline van 22 december 2027**:*

> *'**Prioritering van maatregelen***
> *Vlaanderen hanteert een **specifieke aanpak voor het prioriteren van maatregelen**, gebaseerd op een onderscheid tussen verschillende soorten gebieden: **prioritaire waterlichamen, aandachtswaterlichamen en andere waterlichamen.** De indeling van de 203 Vlaamse oppervlaktewateren in gebiedsklassen is gebaseerd op verschillende criteria: de huidige toestand (fysisch-chemisch en biologisch) en de afstand tot de doelstelling, de trend, de bestaande druk, de aanwezigheid van beschermde gebieden, het potentieel voor het realiseren van win-winsituaties, de aanwezigheid van waardevolle lokale wateren, de terreinkennis, de lopende en geplande projecten (saneringsinfrastructuur en andere), de lokale dynamiek binnen het gebied, de resultaten van modellering, enz. **Alleen voor de eerste drie klassen van oppervlaktewaterlichamen wordt gestreefd naar een goede toestand in 2027, voor waterlichamen van klasse 4 moet 50 % een goede toestand bereiken in 2027, de rest in 2033, en voor klasse 5 en 6 moet 33 % een goede toestand bereiken in 2027 en de rest na 2033.** Voor activiteiten met betrekking tot grondwaterlichamen werd geen prioriteit toegekend op basis van gebieden.*
>
> ***Scenario na 2027***
>
> ***Zowel het Vlaamse als het Waalse SGBP lijken de mogelijkheid te overwegen om na 2027 een goede toestand te bereiken** door middel van aanvullende maatregelen die tijdens het derde SGBP nog niet zijn uitgevoerd vanwege een gebrek aan financiering. Hoewel het streven naar een hoog ambitieniveau positief is, **is dit verdere uitstel niet in overeenstemming met de doelstellingen van de KRW**, aangezien de KRW na 2027 alleen nog tijdsontheffingen toestaat voor 'natuurlijke omstandigheden' of ontheffingen op grond van artikel 4, lid 5, van de KRW, d.w.z. voor een 'verlaagde' doelstelling als gevolg van onevenredige kosten/onhaalbaarheid. Hiervoor moet worden aangetoond dat alle technisch haalbare en niet onevenredig kostbare maatregelen zijn genomen, maar dat de natuur meer tijd nodig heeft om zich te herstellen of dat het nog steeds niet mogelijk is om een goede toestand te bereiken. Voor vrijstellingen op grond van artikel 4, lid 5, moet de beoordeling van onevenredige kosten gebaseerd zijn op een objectieve vergelijking tussen kosten en baten en kan deze niet louter*

gebaseerd zijn op een gebrek aan beschikbare financiële middelen.'

Ondanks het bovenstaande werden de in artikel 27 Omgevingsvergunningsbesluit opgenomen verplichtingen opnieuw flagrant geschonden: ***het bijstellingsverzoek van Indaver werd niet voor advies ter beschikking gesteld van Nederland*** *en belang-hebbende inwoners van Nederland kregen niet de mogelijkheid om deel te nemen aan een in Vlaanderen of Nederland georganiseerd openbaar onderzoek over het bijstellingsverzoek van Indaver.*

3) ***Schending van de resultaatsverplichtingen opgenomen in de Kaderrichtlijn Water, zoals omgezet in Vlaamse regelgeving***

Het ***gebrek aan Vlaamse impactbeoordelingsmethodiek voor PFAS-lozingen*** *(al dan niet in combinatie met andere lozingen, zie de niet in kaart gebrachte* ***'mengseltoxiciteit')*** *staat in de weg aan een stipte naleving van de resultaatsverplichtingen opgenomen in de Kaderrichtlijn Water, zoals omgezet in Vlaamse regelgeving:*

> *'Momenteel is er* ***geen uitgewerkte algemene methodiek beschikbaar*** *voor een gezamenlijke benadering van de impact van de parametergroepen, dus ook niet voor de groep van PFAS of deelgroepen ervan zoals de ultra(korte) PFAS. (…)* ***Evenmin is er een voldoende wetenschappelijke basis beschikbaar*** *waarop een gezamenlijke benadering voor de ultra(korte)keten PFAS kan worden gebaseerd.' (zie het deputatiebesluit van 22 augustus 2024 houdende de toekenning van bijzondere lozingsnormen voor ultrakorte keten PFAS-verbindingen aan 3M: stuk 40, p. 38)*

Het gebrek aan Vlaamse impactbeoordelingsmethodiek voor PFAS-lozingen (al dan niet in combinatie met andere lozingen, zie de niet in kaart gebrachte 'mengseltoxiciteit') is bovenal problematisch in het licht van de ***gezondheidsrisico's, specifiek voor drinkwater, veroorzaakt door de ultrakorte keten PFAS****:*

> *'****Ultrakorte PFAS-stoffen zijn zeer persistent en overschrijden het criterium voor zeer hoge persistentie (vP) volgens bijlage XIII van de REACH-verordening ruimschoots****. (…)* ***Eenmaal in het milieu aanwezig, is het verwijderen van deze PFAS uit oppervlakte-, grond- en drinkwater zeer moeilijk en zeer duur.*** *(…) Ultrakorte PFAS vormen een groot deel van het totale PFAS-gehalte in aquatische matrices, zoals drinkwater, afvalwater van afvalwaterzuiveringsinstallaties en regen (…).* ***Op basis van een recent Duits onderzoek (Neuwald et al., 2022) werd aangetoond dat de ultrakorteketen PFAS tot 98 % van de totale PFAS-concentratie konden uitmaken in waterbronnen die gebruikt worden voor de captatie voor drinkwater,***

> ***waarbij de hoogste concentraties gemeten werden voor TFA en PFPrA.'*** *(zie het deputatiebesluit van 22 augustus 2024 houdende de toekenning van bijzondere lozingsnormen voor ultrakorte keten PFAS-verbindingen aan 3M: stuk 40, p. 38-39)*

Recent liet het Vlaamse Departement Zorg een ***gezondheidskundige advieswaarde voor TFA in drinkwater*** *opstellen, die voorlopig werd bepaald op* ***15.600 ng/l****. Nu de door Indaver aangevraagde lozingsnorm voor TFA van* ***100.000 ng/l*** *torenhoog uitsteekt boven de (op zich ook reeds veel te hoge) Vlaamse drinkwaternorm voor TFA van 15.600 ng/l, rijst de vraag of drinkwaterbedrijven in Vlaanderen en Nederland in staat (zullen) zijn om de door Indaver geloosde ultrakorte keten PFAS-verbindingen uit het door hen geproduceerde drinkwater weg te zuiveren en aan welke zuiveringskost.*

Met andere woorden: ***bij de toekenning van bijzondere lozingsnormen voor ultrakorte keten PFAS-verbindingen aan Indaver zal de omgevingsminister moeten kunnen hard maken dat in beide Europese lidstaten geen schending voorligt van artikel 7, lid 3 Kaderrichtlijn Water.***

Daarbij zal de omgevingsminister ***niet (wettig) kunnen verwijzen*** *naar de in artikel 4, § 1 bijlage 4.2.5.2. bij Vlarem II opgenomen* ***(veel te hoge[19]) rapportagegrenzen voor (slechts zeven) ultrakorte keten PFAS-verbindingen****.*

Met eenzelfde redenering als door de auditeur bij de Raad van State in een ambtshalve middel ontwikkeld in het auditoraatsverslag van 15 januari 2025 over het Tijdelijk Handelingskader PFAS (stuk 41), geldt voor de rapportagegrenzen voor de zeven ultrakorte keten PFAS-verbindingen, dat ***de Vlaamse regering geen correcte invulling geeft aan de bevoegdheidsdelegatie opgenomen in artikel 5.4.1., lid 1 en artikel 5.4.3., § 2, 2° DABM****.*

Krachtens artikel 5.4.1., lid 1 en artikel 5.4.3., § 2, 2° DABM is de Vlaamse regering er immers toe gehouden om in Vlarem II voor ultrakorte keten PFAS-verbindingen rapportagegrenzen vast te stellen 'die het ***voorkomen en beperken van onaanvaardbare hinder en risico's*** *die de betrokken inrichtingen en activiteiten kunnen veroorzaken beogen. In voorkomend geval beogen ze tevens het* ***ongedaan maken van de schade*** *die de exploitatie van de inrichting of activiteit heeft toegebracht aan het milieu.' en om bij de vaststelling van rapportagegrenzen voor ultrakorte keten PFAS-verbindingen rekening te houden met '****de bestaande toestand van het milieu en van de gezondheid van de mens, voor zover die gezondheid wordt beïnvloed door de toestand van het milieu****, telkens voor*

[19] Waar de rapportagegrens voor TFA in Vlaanderen **4.000 ng/l** bedraagt, is de bepalingsgrens voor TFA **in Nederland, Brussel en Wallonië 50 ng/l**.

zover de betrokken inrichtingen en activiteiten hier risico's of hinder voor kunnen veroorzaken.'

Het werken met de veel te hoge rapportagegrenzen voor slechts zeven ultrakorte keten PFAS-verbindingen om de door Indaver aangevraagde bijzondere lozingsnormen voor ultrakorte keten PFAS-verbindingen te bepalen impliceert bijgevolg een ***schending van artikel 5.4.1., lid 1 en artikel 5.4.3., § 2, 2° DABM.****'*

29. Na een op **9 juli 2025** opgestarte **administratieve lus** om Indaver toe te laten aanvullende stukken inzake haar 'onderzoek naar vergaande waterzuivering' ter beoordeling voor te leggen aan de adviesinstanties **diende eerste beroepsindiener op 14 augustus 2025 een tweede bezwaarschrift in, waarin zij volgende bijkomende argumentatie aanvoerde**:

*"**REACTIE OP 'NIHILISTISCH' OPENBAAR ONDERZOEK***

Door zich te beroepen op de ***openbaarheid van bestuur*** *heeft eerste bezwaarindiener de nieuwe stukken van Indaver opgevraagd en meegedeeld gekregen; hierdoor zijn* ***(enkel en alleen) huidige vijf bezwaarindieners in staat om op de nieuwe stukken van Indaver te reageren****. Bezwaarindieners herhalen dan ook hun vraag aan de bevoegde overheid om te willen duiden hoe voorliggend 'nihilistisch' openbaar onderzoek in overeenstemming kan worden geacht met de geldende regelgeving.*

In reactie op de nieuwe stukken van Indaver wijzen bezwaarindieners op het volgende:

1) Bijval van standpunt en aanbevelingen van sectorvereniging essencia

Indaver voelt zich gesterkt door een oproep van essencia, terwijl deze oproep geenszins betrekking heeft op haar bedrijfsactiviteit: Indaver is een ***afvalverwerkend bedrijf*** *dat er zelf voor gekozen heeft/kiest om honderdduizenden ton PFAS-houdend afval afkomstig vanuit heel Europa in haar afvalverwerkingsinstallatie in Antwerpen te verbranden,* ***zonder daartoe ooit de geschikte PFAS-verwijderingstechnieken te hebben geïnstalleerd*** *(zie supra). Indaver maakt zich hiermee schuldig aan meerdere milieumisdrijven.* ***Milieu-criminaliteit moet worden gestopt en mag niet verder worden 'gefaciliteerd'.***

2) Onmisbare schakel voor afvalverwerking in Vlaanderen

Indaver noemt zichzelf een partner in de strijd tegen PFAS. Door decennialang honderdduizenden ton PFAS-houdend afval afkomstig vanuit heel Europa in haar afvalverwerkingsinstallatie in Antwerpen te hebben verbrand, zonder daartoe ooit de geschikte PFAS-verwijderingstechnieken te hebben geïnstalleerd (zie supra), ***heeft Indaver Vlaanderen opgezadeld met de hoogste PFAS-concentraties***

ooit opgetekend**. Indaver is bijgevolg geen 'partner', maar een **medeplichtige aan één van de grootste PFAS-verontreinigingen ooit.

3) Toepasselijkheid van een overgangsperiode

*De **niet-toepasselijkheid van een overgangsperiode** werd reeds klaar en duidelijk geduid in het ministerieel besluit van 12 november 2024 (stuk 27, p. 15-17):*

> *'**Een zo breed mogelijke karakterisatie en inventarisatie van te verwachten PFAS is voor Indaver als GPBV-bedrijf reeds verplicht sinds 17 augustus 2022 conform artikel 3.14.2.2.3 van titel III van het VLAREM.***
>
> *Op 23, 25, 30 en 31 januari 2024 heeft de afdeling Handhaving van het Departement Omgeving stalen genomen van het geloosde afvalwater van Indaver. Naast de analysemethoden van het WAC/IV/A/025 werden ook ultrakorteketen-PFAS bepaald (volgens het WAC/IV/A/026) en werd een PFAS-non-target-screening (hierna NTS) uitgevoerd. Op verzoek van de afdeling GOP van het Departement Omgeving werden de analyseresultaten in het kader van deze bijstellingsprocedure gerapporteerd, in een brief van 5 augustus 2024 (opgeladen op het Omgevingsloket op 6 augustus 2024). **Zoals valt af te leiden uit de resultaten, bevat het afvalwater van Indaver met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid nog een aantal onbekende PFAS-verbindingen die niet worden gedetecteerd en gekwantificeerd met de targeted-meetmethoden WAC/IV/A/025 en WAC/IV/A/026.** De resultaten van de PFAS-targetanalyses voor de ultrakorte keten PFAS resulteerden in een PFPrA van maximaal 670 µg/l (waar het WAC/IV/A/026 voorziet in een bepalingsgrens van 500 ng/l voor PFPrA).*
>
> *Er is geen zicht op het tijdstip van de eerste vaststelling door Indaver zelf van "nieuwe PFAS", maar **ultrakorteketen-PFAS blijken door Indaver sinds 26 september 2023 bepaald te worden.** Op 20 maart 2024 meldde de exploitant ook mondeling dat er PFPrA was gemeten in het geloosde afvalwater.*
>
> *(…)*
>
> ***Erop gelet dat Indaver al heel lang breed moest inventariseren (2022), de korte PFAS intussen al kent en meet (september 2023) en er bovendien vaststellingen zijn door de afdeling Handhaving van het Departement Omgeving boven de bepalingsgrenzen uit de gevalideerde meetmethode, kan er geen sprake meer zijn van een onredelijke timing van voorwaarde 32.***

*Er wordt op gewezen dat "de niet nominatief in de vergunning genoemde PFAS-verbindingen" bij Indaver vermoedelijk ook ruimer zullen zijn dan de zeven vermelde korte PFAS uit het WAC/IV/A/026 (**TFA, PFPrA, PFPrS, TFMS, PFEtS, 2,3,3,3-TFPrA, 2,2,3,3-TFPrA).'***

4) Impact van de aangevraagde lozingsnormen

*Recent liet het Vlaamse Departement Zorg een **gezondheidskundige advieswaarde voor TFA in drinkwater** opstellen, die voorlopig werd bepaald op **15.600 ng/l**. Nu de door Indaver aangevraagde lozingsnorm voor TFA van **100.000 ng/l** torenhoog uitsteekt boven de (op zich ook reeds veel te hoge) Vlaamse drinkwaternorm voor TFA van 15.600 ng/l, rijst de vraag of drinkwaterbedrijven in Vlaanderen en Nederland in staat (zullen) zijn om de door Indaver geloosde ultrakorte keten PFAS-verbindingen uit het door hen geproduceerde drinkwater weg te zuiveren en aan welke zuiveringskost.*

*Met andere woorden: **bij de toekenning van bijzondere lozingsnormen voor ultrakorte keten PFAS-verbindingen aan Indaver zal de omgevingsminister moeten kunnen hard maken dat in beide Europese lidstaten geen schending voorligt van artikel 7, lid 3 Kaderrichtlijn Water.***

*Daarbij zal de omgevingsminister **niet (wettig) kunnen verwijzen** naar de in artikel 4, § 1 bijlage 4.2.5.2. bij Vlarem II opgenomen **(veel te hoge) rapportagegrenzen voor (slechts zeven) ultrakorte keten PFAS-verbindingen**.*

*Met eenzelfde redenering als door de auditeur bij de Raad van State in een ambtshalve middel ontwikkeld in het auditoraatsverslag van 15 januari 2025 over het Tijdelijk Handelingskader PFAS (stuk 41), geldt voor de rapportagegrenzen voor de zeven ultrakorte keten PFAS-verbindingen, dat **de Vlaamse regering geen correcte invulling geeft aan de bevoegdheidsdelegatie opgenomen in artikel 5.4.1., lid 1 en artikel 5.4.3., § 2, 2° DABM**.*

*Krachtens artikel 5.4.1., lid 1 en artikel 5.4.3., § 2, 2° DABM is de Vlaamse regering er immers toe gehouden om in Vlarem II voor ultrakorte keten PFAS-verbindingen rapportagegrenzen vast te stellen 'die het **voorkomen en beperken van onaanvaardbare hinder en risico's** die de betrokken inrichtingen en activiteiten kunnen veroorzaken beogen. In voorkomend geval beogen ze tevens het **ongedaan maken van de schade** die de exploitatie van de inrichting of activiteit heeft toegebracht aan het milieu.' en om bij de vaststelling van rapportagegrenzen voor ultrakorte keten PFAS-verbindingen rekening te houden met '**de bestaande toestand van het milieu en van de gezondheid van de mens, voor zover die gezondheid wordt beïnvloed door de toestand van het milieu**, telkens voor*

zover de betrokken inrichtingen en activiteiten hier risico's of hinder voor kunnen veroorzaken.'

Het werken met de veel te hoge rapportagegrenzen voor slechts zeven ultrakorte keten PFAS-verbindingen om de door Indaver aangevraagde bijzondere lozingsnormen voor ultrakorte keten PFAS-verbindingen te bepalen impliceert bijgevolg een ***schending van artikel 5.4.1., lid 1 en artikel 5.4.3., § 2, 2° DABM.***

5) De WAC/IV/A/026 meetmethodiek staat nog steeds niet op punt

De in artikel 4, § 1 bijlage 4.2.5.2. bij Vlarem II opgenomen ***(veel te hoge) rapportagegrenzen*** *gelden voor (slechts zeven) ultrakorte keten PFAS-verbindingen.*

Met eenzelfde redenering als door de auditeur bij de Raad van State in een ambtshalve middel ontwikkeld in het auditoraatsverslag van 15 januari 2025 over het Tijdelijk Handelingskader PFAS (stuk 41), geldt voor de rapportagegrenzen voor deze zeven ultrakorte keten PFAS-verbindingen, dat ***de Vlaamse regering geen correcte invulling geeft aan de bevoegdheidsdelegatie opgenomen in artikel 5.4.1., lid 1 en artikel 5.4.3., § 2, 2° DABM****.*

Krachtens artikel 5.4.1., lid 1 en artikel 5.4.3., § 2, 2° DABM is de Vlaamse regering er immers toe gehouden om in Vlarem II voor ultrakorte keten PFAS-verbindingen rapportagegrenzen vast te stellen 'die het ***voorkomen en beperken van onaanvaardbare hinder en risico's*** *die de betrokken inrichtingen en activiteiten kunnen veroorzaken beogen. In voorkomend geval beogen ze tevens het* ***ongedaan maken van de schade*** *die de exploitatie van de inrichting of activiteit heeft toegebracht aan het milieu.' en om bij de vaststelling van rapportagegrenzen voor ultrakorte keten PFAS-verbindingen rekening te houden met '****de bestaande toestand van het milieu en van de gezondheid van de mens, voor zover die gezondheid wordt beïnvloed door de toestand van het milieu****, telkens voor zover de betrokken inrichtingen en activiteiten hier risico's of hinder voor kunnen veroorzaken.'*

Het werken met de veel te hoge rapportagegrenzen voor slechts zeven ultrakorte keten PFAS-verbindingen om de door Indaver aangevraagde bijzondere lozingsnormen voor ultrakorte keten PFAS-verbindingen te bepalen impliceert bijgevolg een ***schending van artikel 5.4.1., lid 1 en artikel 5.4.3., § 2, 2° DABM.***

6) Zelfs het lozen van drinkwater blijkt strijdig te zijn met de KRW

Bezwaarindieners verwijzen in dit verband naar wat zij reeds sub 5) hebben uiteengezet.

7) Verwijderingstechnieken op laboratoriumschaal zijn geen correcte maatstaf

Wanneer Indaver honderdduizenden ton PFAS-houdend afval afkomstig vanuit heel Europa in haar afvalverwerkingsinstallatie in Antwerpen verbrandt, zonder daartoe de geschikte PFAS-verwijderingstechnieken te installeren, maakt zij zich schuldig aan ***meerdere milieumisdrijven,*** *waarvoor zij zal worden vervolgd en strafrechtelijk en burgerrechtelijk veroordeeld,* ***met betaling van een vergoeding aan alle PFAS-slachtoffers die Indaver de afgelopen decennia heeft gemaakt.***

8) Acceptatiebeleid

Indaver gaat er prat op dat zij reeds sinds het eerste kwartaal van 2023 de beslissing heeft genomen om het percolaat van de deponie Antwerpen, dat belangrijke hoeveelheden PFAS bevat, niet rechtstreeks in de waterzuivering te lozen, maar via het tankenpark te vernietigen in de draaitrommelovens *(randnr. 57 van de Indaver-nota voor de GOVC-zitting).*

Bezwaarindieners herhalen wat zij reeds onder voetnoot 4 van hun eerste en tweede bezwaarschrift hebben opgemerkt: ***Indaver kreeg reeds in de omgevingsvergunning van 15 november 2019 als bijzondere voorwaarde opgelegd dat 'het percolaat van de industriële stortplaatsen fase 1, fase 2 en 3 niet [mag] worden geloosd'****, omdat het percolaat van de oude deponieën (reeds volgestort en afgedekt) op de site ('DPA' (fase 1, fase 2 en fase 3) en 'kleine vallei')* ***hoge concentraties PFBA*** *bevat.*

Waar bezwaarindieners ervan uitgingen dat Indaver (pas) op 7 januari 2022 is gestopt met het ***illegaal lozen van percolaat*** *(stuk 8, p. 21 en p. 26) en dit percolaat sindsdien door Indaver wordt* ***verbrand, zonder dat iemand weet tot welke PFAS-emissies in dit lucht dit aanleiding geeft*** *(stuk 9, p. 26-27), lezen bezwaarindieners nu in de nota van Indaver dat het percolaat pas vanaf 2023 wordt verbrand, wat enerzijds impliceert dat* ***het lozingsverbod opgenomen in de omgevingsvergunning van 15 november 2019 tot 2023 door Indaver werd miskend*** *en wat anderzijds nog steeds de vraag onbeantwoord laat* ***tot welke PFAS-emissie in dit lucht de verbranding van het percolaat aanleiding geeft.***

Met andere woorden: Indaver eindigt waarmee Indaver is begonnen, milieucriminaliteit van de bovenste plank."

30. Ondanks het door eerste beroepsindiener ingediende bezwaarschrift werd het bijstellingsverzoek van Indaver van 26 maart 2025 **voorwaardelijk ingewilligd bij ministerieel besluit van 24 oktober 2025**:

'De onderstaande lozingsnormen voor de PFAS-verbindingen worden toegevoegd aan het bestaande normenkader zoals opgenomen in bijzondere voorwaarde 13, zoals opgenomen in het MB van 15 november 2019 (OMV_2019074599) en bijgesteld door het MB van 22 maart 2024 (OMV_2023153254).

Parameter	Eenheid	Norm
TFA (trifluorazijnzuur)	µg/l	35 voor een periode van 2 jaar na datum van beslissing
PFPrA (perfluor-n-propaanzuur)	µg/l	15 voor een periode van 2 jaar na datum van beslissing
PFPrS (perfluor-n-propaansulfonzuur)	µg/l	1 voor een periode van 2 jaar na datum van beslissing
TFMS (trifluor-n-methaansulfonzuur)	µg/l	0,5 voor een periode van 2 jaar na datum van beslissing
PFEtS (perfluor-n-ethaansulfonzuur)	µg/l	0,5 voor een periode van 2 jaar na datum van beslissing
2,3,3,3-TeFPrA (2,3,3,3-tetrafluor-n-propaanzuur)	µg/l	2,5 voor een periode van 2 jaar na datum van beslissing
2,2,3,3-TeFPrA (2,2,3,3-tetrafluor-n-propaanzuur)	µg/l	0,5 voor een periode van 2 jaar na datum van de beslissing

mits naleving van de volgende nieuwe bijzondere voorwaarden

- *'Met het oog op het bereiken van de doelstellingen van de ontvangende waterloop wordt een **onderzoek uitgevoerd naar de optimalisatie van de bestaande zuiveringstechnieken** en de toepassing van alternatieve technieken voor de verdere verwijdering van de concentraties aan UKK-PFAS uit het effluent, rekening houdend met de specifieke zoutmatrix in het afvalwater. Alternatieve technieken, zoals IEX met regeneratie, ultra- en nanofiltratie gecombineerd met reverse osmosis (RO) en niet-thermisch plasma (NTP) worden vergaand getest. Ook bronmaatregelen op vlak van acceptatiebeleid en procesingrepen als deelstroombehandeling worden onderzocht. Uit de meetgegevens moet duidelijk worden of de maatregelen geschikt zijn om ultrakorte PFAS-verbindingen op doeltreffende wijze te verwijderen uit het afvalwater. Deze metingen worden op regelmatige basis (minstens wekelijks gedurende 24 maanden) en zowel vóór als na de verschillende zuiveringsstappen uitgevoerd;*
- *De geselecteerde maatregelen worden geïmplementeerd binnen een termijn van 2 jaar na datum van dit besluit;*
- *Elke 3 maanden informeert de exploitant de VMM en de afdelingen GOP (Milieu) en Handhaving van het Departement Omgeving over de uitgevoerde metingen van de UKK PFAS, het afbouwprogramma en de voortgang voor het concreet plan van aanpak met het oog op het respecteren van de rapportagegrenzen.'* (stuk 1, p. 28-29)

31. De inwilliging van het bijstellingsverzoek van Indaver van 26 maart 2025 werd door de Vlaamse Omgevingsminister **gebaseerd op de onderstaande overwegingen**:

1° Overwegingen inzake de Kaderrichtlijn Water:

"(…) Omdat er voor PFOS (en andere PFAS) nog geen analysetechnieken voorhanden zijn die toelaten te meten tot dergelijke lage concentraties, werd het indelingscriterium gelijkgesteld aan de rapportagegrens. Momenteel bedraagt de rapportagegrens 20 ng/l (of voor een aantal 50 ng/l) per individuele PFAS-verbinding opgenomen in het WAC/IV/A/025. ***Voor de zeven ultrakorteketen PFAS opgenomen in het WAC/IV/A/026 werden bij MB van 29 april 2025 (gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad op 7 mei 2025) de volgende rapportagegrenzen (met een meetonzekerheid van 50%) opgenomen in bijlage 4.2.5.2. van titel II van het VLAREM****.*

- *trifluorazijnzuur (TFA): 4.000 ng/l,*
- *perfluor-n-propaanzuur (PFPrA): 500 ng/l,*
- *perfluor-n-propaansulfonzuur (PFPrS): 1.000 ng/l,*
- *trifluor-n-methaansulfonzuur (TFMS): 500 ng/l,*
- *pentafluor-n-ethaansulfonzuur (PFEtS): 500 ng/l,*
- *2,3,3,3-tetrafluor-n-propaanzuur (2,3,3,3-TeFPrA): 2.500 ng/l,*
- *2,2,3,3-tetrafluor-n-propaanzuur (2,2,3,3-TeFPrA): 500 ng/l.*

De huidige normen voor PFOS worden reeds overal in Vlaanderen overschreden. De toekomstige normen zijn nog strenger en zullen ook overal overschreden worden. Concreet betekent dit dat elke bestaande lozing van PFOS bijdraagt aan het niet halen van de MKN en dus een verbeterverplichting heeft.

Er is ook een ontwerpvoorstel van de Europese Commissie voor de aanpassing van de lijst van prioritaire stoffen. In dit voorstel worden 25 PFAS-stoffen als groep opgenomen als prioritair gevaarlijke stoffen met bijhorende MKN. Daarbij werd rekening gehouden met de verscherpte inzichten van de Europese Autoriteit voor de voedselveiligheid (EFSA) over de toxiciteit van de PFAS. De route secundaire vergiftiging van de mens door het opnemen van in het water levende organismen is daarbij doorslaggevend. Dat wordt in de ontwerprichtlijn uitgedrukt als een norm voor biota (0,077 µg/kg versgewicht uitgedrukt in PFOA-equivalenten voor de som van de 25 PFAS), wat overeenkomt met een naar water omgerekende norm van 0,22 ng/l. ***Hoewel dit voorstel nog niet goedgekeurd is, is het wel aangewezen rekening te houden met de meest recente wetenschappelijke inzichten.***

De Excel-rekentool uit het stappenplan houdt geen rekening met de gemeenschappelijke druk van alle PFAS-verbindingen en berekent alleen wat de individuele bijdrage van de lozing is op de concentratie van één stof in het ontvangende oppervlaktewater. Dergelijke individuele bijdrage geeft geen realistisch beeld van de impact. ***Daarom is het voor deze groep van stoffen niet aangewezen om de rekentool te gebruiken.***

Het klopt dat de UKK-PFAS in eerste instantie niet in de groep van 24 PFAS zaten waarvoor Europa een MKN oppervlaktewater zal vaststellen, maar in het recentste ontwerpvoorstel werd TFA toegevoegd. *De redenering is dat de 25 PFAS gezamenlijk als één groep moeten beschouwd worden omdat ze een cumulatief effect hebben.* ***Deze PFAS dragen bij tot het totale probleem: in min of meerdere mate zijn ze persistent, ecotoxisch en bio-accumuleren ze. Dit geldt eveneens voor TFA. De Europese Autoriteit voor Voedselveiligheid (EFSA) herziet momenteel de toxicologische referentiewaarden voor TFA. De resultaten van deze beoordeling worden verwacht in februari 2026. Al deze ontwikkelingen tonen aan dat de toxicologische bezorgdheden rondom TFA toenemen.***

Om bovenstaande redenen kan een stofspecifieke benadering waarbij getoetst wordt aan milieukwaliteitsnormen die Indaver voor de beschouwde UKK-PFAS heeft laten afleiden op individuele basis, niet aanvaard worden. Bijgevolg kan ook de redenering van Indaver dat de lozing niet bijdraagt aan het niet halen van de milieudoelstelling, niet gevolgd worden.

Veroorzaakt de lozing een achteruitgang van de toestand?
Het gaat hier over een ***bestaande lozing*** *waarbij de aangevraagde parameters voor het eerst zijn gemeten en vastgesteld in het afvalwater.* ***Dit betekent dat de geloosde druk in het waterlichaam al aanwezig was en aldus verdisconteerd is.*** *Op voorwaarde dat de vastgestelde lozingsnormen garanderen dat er geen toename van de concentratie in het afvalwater en dus ook niet van de concentratie in het oppervlaktewater mogelijk is,* ***zorgt deze lozing niet voor een achteruitgang van het waterlichaam ten opzichte van de huidige toestand****. De bestaande lozing draagt echter wel bij tot het niet halen van de doelstellingen voor het betreffende waterlichaam, waardoor moet onderzocht worden of de verbeterverplichting gerespecteerd wordt.*

Wordt de verbeterverplichting nageleefd?
De (ultieme) verbeterdoelstelling is de lozingsconcentratie waarbij de lozing – op basis van de huidige kwaliteit van het ontvangende waterlichaam – niet zou bijdragen aan het niet halen van de doelstelling. In het geval van PFOS is dit de MKN. De MKN ligt echter dermate laag dat, indien alle metingen onder de rapportagegrens blijven, er geen oordeel kan gevormd worden over het al of niet naleven van de MKN. ***De rapportagegrenzen zijn daarom de strengst haalbare lozingsnormen die kunnen opgelegd worden.*** *Gelet op artikel 3.3.0.3 van titel II van het VLAREM moeten bijzondere lozingsnormen immers handhaafbaar en dus ook meetbaar zijn.*

Het is noodzakelijk om verdergaande maatregelen dan BBT te onderzoeken of toe te passen en de lozing van de beoogde parameters in de tijd te beperken."

2° Overwegingen inzake de robuustheid en betrouwbaarheid van de WAC/IV/A/026 meetmethode:

> *"In de nota van 4 juli 2025 voor de GOVC van 8 juli 2025 poneert Indaver op basis van eigen labo-onderzoek dat de meetmethode van het WAC/IV/A/026 onvoldoende robuust of betrouwbaar toepasbaar is voor de bepaling van UKK-PFAS in zoutbelast afvalwater. Deze meetonzekerheid zou dan ook mee de aanleiding hebben gevormd voor dit verzoek tot normering. (…)*
>
> ***De stelling dat het WAC/IV/A/026 niet voldoende robuust of betrouwbaar zou zijn om UKK PFAS in het afvalwater van Indaver te meten, wordt weerlegd door het VITO, dat door de Vlaamse overheid is erkend als referentielabo**. (…)*
>
> ***Over het door Indaver aangehaalde blancoprobleem (punt 40) geeft VITO aan dat er geen structureel blancoprobleem is bij de bepaling van TFA volgens WAC/IV/A/O26**: "In het citaat wordt alleen over TFMS gesproken. Bovenstaand citaat heeft bovendien geen betrekking op het WAC/IV/A/026, maar behandelt een lopend onderzoek bij VITO naar een nieuwe methode voor de bepaling van USC PFAS waarmee lagere bepalingsgrenzen gehaald kunnen worden. VITO heeft in de Werkgroep Water een stand van zaken weergegeven van dit lopend onderzoek; één van de problemen die nog opgelost moeten worden is een verhoogde blanco voor TFMS. VITO is momenteel bezig met de optimalisatie van de nieuwe methode; zodra ze klaar is (voorjaar 2026) zal deze geëvalueerd worden aan de hand van een ringonderzoek. Als de resultaten van het ringonderzoek goed zijn, zal de nieuwe methode gepubliceerd worden. Het citaat slaat dus op een lopend onderzoek en staat volledig los van de huidige methode WAC/IV/A/026. Met methode WAC/IV/A/026 is er geen blancoprobleem.*
>
> *Er kan dus geconcludeerd worden dat de WAC/IV/A/O26-meetmethode **voldoende robuust en betrouwbaar** toepasbaar is voor de bepaling van UKK-PFAS in zoutbelast afvalwater."*

3° Overwegingen inzake de gevraagde lozingsnormen:

> *"Overeenkomstig artikel 4.1.2.1 van titel II van het VLAREM moet de exploitant minstens BBT toepassen. **Alhoewel Indaver aangeeft dat de door haar toegepaste technieken aan de huidige stand van BBT beantwoorden, worden in het geloosde effluent nog UKK-PFAS aangetroffen in concentraties hoger dan de rapportagegrens**. De resultaten worden beschouwd als het best haalbare aangezien volgens Indaver er vandaag geen technieken voorhanden zijn die in een zouthoudende watermatrix ultrakorte ketens nog verder kunnen verwijderen (…)*

Erop gelet dat op basis van de informatie van het VITO de bepaling van UKK-PFAS in zoute afvalwatermatrix geen probleem vormen, dat uit de recente meetresultaten van 2025 blijkt dat Indaver de concentraties van UKK-PFAS in het lozingswater al aanzienlijk heeft weten te verminderen en dat bij schepstalen bovendien pas kan opgetreden worden als de norm 100% overschreden wordt, ***worden de aangevraagde lozingsnormen te ruim geacht****. Er zijn te grote verschillen tussen de geloosde en vergunde concentraties en vuilvrachten moeten vermeden worden om te* ***garanderen dat er zich geen achteruitgang kan voordoen in het ontvangende oppervlaktewater****.*

De vergunde lozingsvoorwaarden moeten daarom afgestemd worden op de huidige reële geloosde vuilvracht *als volgt:*

- *voor TFA en PFPrA worden de* ***normen aangescherpt van 100 naar 35, respectievelijk 15 µg/l****;*
- *voor PFPrS, TFMS, PeFEtS, 2,2,3,3-TeFPrA en 2,3,3,3-TeFPrA zijn alle gemeten waarden lager dan RG/BG en hoeven er dus* ***geen normen boven rapportagegrens*** *opgenomen worden."*

4° Overwegingen inzake het onderzoek van de zuiveringstechnieken en inzake de vergunningstermijn:

*"****Voor de stoffen TFA en PFPrA zijn concentraties onder de rapportagegrens gelet op de meetresultaten nog niet haalbaar****. Aangezien de doelstelling niet gehaald wordt, moeten er op basis van* ***artikel 10.3 van de KRW en artikel 18 van de RIE*** *(zoals geïmplementeerd in artikel 73, §2, van het Omgevingsvergunningsdecreet en artikel 3 3.0 3 van titel II van het VLAREM)* ***strengere emissiegrenswaarden*** *vastgesteld worden* ***dan degene die voortvloeien uit toepassing van de BBT*** *(verdergaande maatregelen dan BBT).*

Volgens ***artikel 74 van het Omgevingsvergunningsdecreet*** *moeten deze voorwaarden* ***redelijk en proportioneel*** *zijn en conform artikel 3 3 0.3 van titel II van het VLAREM moet bij het vastleggen van bijzondere voorwaarden rekening gehouden worden met de technische, economische en praktische haalbaarheid, de efficiëntie en effectiviteit ervan en de handhaafbaarheid. (…)*

In het dossier vraagt Indaver voor alle lozingsnormen een termijn van 4 jaar. Deze termijn is te lang gezien de sterk evoluerende ontwikkelingen. In de adviezen van GOP en de VMM wordt een termijn van 1 jaar voorgesteld *omdat, gelet op de* ***verontrustende eigenschappen van de UKK-PFAS*** *en de* ***urgentie om de concentraties ervan zo snel mogelijk naar rapportagegrens te krijgen****, het noodzakelijk is om de evolutie in zowel analysetechnieken en zuiveringstechnieken als de identificatie van de UKK-PFAS op korte termijn te kunnen evalueren.* ***In de nota van 15 september 2025 stelt Indaver dat 1 jaar onhaalbaar is*** *(…).*

Indaver verzoekt daarom de lozingsnormen vast te stellen voor een periode van drie jaar vanaf de beslissing (in plaats van de initieel aangevraagde vier jaar), met een minimumtermijn van twee jaar voor de implementatie van de geselecteerde maatregelen. ***De voorzitter en de deskundigen van de GOVC namen een minderheidsstandpunt in wat betreft de termijn omdat zij menen dat het onderzoek en de implementatie van de technieken binnen één jaar inderdaad niet haalbaar is. Zij stellen daarom voor een termijn van twee jaar toe te staan.*** *Het standpunt van de voorzitter en de deskundigen, dat het onderzoek en de implementatie van technieken binnen één jaar niet haalbaar zijn, moet gevolgd worden.* ***De lozingsnormen worden vastgesteld voor een termijn van 2 jaar.***

In de tussentijd moet de exploitant elke 3 maanden de afdelingen GOP (Milieu) en Handhaving van het Departement Omgeving en de VMM informeren over de uitgevoerde metingen van de UKK-PFAS, het afbouwprogramma en de voortgang voor het concreet plan van aanpak met het oog op het respecteren van de rapportagegrenzen. Verder is het nodig dat het bedrijf het monitoringsprogramma voortzet en dat daarbij frequent gemeten wordt. De frequente metingen dienen om de verwijderingsefficiëntie van de ultrakorte PFAS-verbindingen in kaart te brengen en de verdere reductie bij de inzet van bronmaatregelen en zuiveringstechnieken op te volgen. Indaver vraagt in de nota van 15 september 2025 om deze rapportageverplichting te mogen bundelen met de rapportageverplichtingen zoals opgenomen in de bestaande bijzondere milieuvoorwaarden 25 en 26. Concreet wordt dus gevraagd dat het bedrijf slechts om de zes maanden moet rapporteren over het afbouwprogramma en de voortgang voor het concreet plan van aanpak De exploitant is wel bereid om de resultaten van de metingen van de UKK-PFAS driemaandelijks te delen. De GOVC is echter unaniem van oordeel dat driemaandelijkse rapportage aangewezen is om de voortgang nauwgezet op te volgen. Dit standpunt wordt gevolgd."

5° Overwegingen inzake het bodemsaneringsproject:

"In de nota van 4 juli 2025 voor de GOVC wordt gesteld: "De aangevraagde lozingsnormen hebben betrekking op bestaande afvalwaterstromen, waarvan nu pas bepaalde UKK PFAS kunnen worden gemeten. ***Het gaat niet om bijkomende afvalwaterstromen****."*

De VMM en GOP merken in de laatste adviezen echter op dat er een gefaseerd bodemsaneringsproject 'Indaver NV, Poldervlietweg 5, 2030 Antwerpen, deel Fase 1 - Kernzone PFAS perc. 80B' is ingediend *(dossiernummer OVAM. 1845), waarin is opgenomen dat Indaver het opgepompte verontreinigde grondwater wenst te verwerken in de bestaande afvalwaterzuiveringsinstallatie binnen de bestaande vergunningsvoorwaarden.* ***In globo komt het erop neer dat Indaver plant om over een termijn van 20 jaar 5 volledige doorspoelingen van het ondiepe grondwater op de site te verwezenlijken.*** *In dit bodemsaneringsdossier is er opgenomen dat een*

bijkomend onttrokken debiet van 15 000 m³/jaar van de grondwatersanering slechts een beperkte invloed heeft op de jaarlijkse hydraulische belasting van de site-waterzuivering. Dit heeft volgens dit bodemsaneringsdossier geen invloed op het jaarlijks vergunde zuiveringsdebiet en lozingsdebiet. ***De site-WZI is voldoende groot gedimensioneerd voor het zuiveren van bijkomend 15.000 m³ met PFAS belast grondwater per jaar.***

Indaver plant dus wel een extra waterstroom te verwerken op de AWZI binnen de opgelegde omgevingsvergunningsvoorwaarden. Indaver rekent er daarbij op dat de in dit dossier aangevraagde UKK PFAS-lozingsnormen vergund worden. ***In deel 9, vergunningstechnische bijlage, van het bodemsaneringsdossier stelt de exploitant dat op het ogenblik van de start van de uitvoering van de bodemsaneringswerken de bijgestelde lozingsnormen van kracht zullen zijn.*** *Er wordt gesteld dat de vergunde site-waterzuivering gedimensioneerd is voor de zuivering van PFAS en mits een verhoogde frequentie voor vervanging van AK-filters in staat een bijkomende jaarlijkse hydraulische belasting van 15.000 m3 te verwerken.* ***Vaststellingen van afdeling Handhaving tonen aan dat er veel UKK-PFAS in het grondwater zitten****.*

Via de huidige actieve koolnazuivering is er geen betekenisvolle verwijdering van UKK-PFAS. De verwijderingsefficiëntie voor ultrakorteketen-PFAS (C3-C2) moleculen door actieve kool is zeer beperkt.

Er kan daarom niet akkoord worden gegaan met het bijkomend verwerken van deze grondwaterstroom op de AWZI. *Het kan immers niet de bedoeling zijn om de vuilvracht aan UKK-PFAS aanwezig in het grondwater te verplaatsen van het compartiment 'grondwater' naar het compartiment 'oppervlaktewater', zonder een afdoende zuivering. Het ingediende bodemsaneringsdossier is nog niet goedgekeurd.*

Gelet op bovenstaande wordt geadviseerd volgende bijzondere voorwaarde op te leggen:

> *"Er mag geen opgepompt grondwater van het bodemsaneringsproject "Indaver NV, Poldervlietweg 5, 2030 Antwerpen, deel Fase 1 – Kernzone PFAS perc. 80B" (dossiernummer OVAM: 1845) en van eventueel andere geplande bodemsaneringsprojecten waarbij grondwater beladen met UKK-PFAS wordt opgepompt, toekomen op de site-WZI zolang er geen afdoende zuivering aanwezig is en de lozingsnormen van het effluent boven de rapportagegrenzen zijn vastgesteld voor de UKK-PFAS."*

De voorzitter van de GOVC en de deskundigen zijn van mening dat deze voorwaarde juridisch gezien niet kan opgelegd worden binnen deze bijstellingsprocedure en nemen hierover een minderheidsstandpunt in. Het standpunt van de voorzitter en de deskundigen

moet gevolgd worden. De vergunningverlenende overheid zou door het opleggen van dergelijke voorwaarde haar bevoegdheid overschrijden. ***Het voorwerp van de aanvraag beperkt zich tot de bijstelling van de lozingsnormen voor ultrakorteketen-PFAS. Deze aanvraag staat los van enig bodemsanerings-project, dat op vandaag nog niet door OVAM conform verklaard is.*** *Het voorwerp van de vraag zou op ontoelaatbare wijze uitgebreid worden door er voorwaarden aan te enten die betrekking hebben op bodemsanering.* ***De debieten die verwerkt mogen worden in de waterzuiveringsinstallatie, zijn eenduidig vastgelegd in de vergunning.****"*

32. Op basis van de bovenstaande overwegingen kwam de Vlaamse Omgevingsminister tot volgende conclusie:

"Er kan geconcludeerd worden dat mits toepassing van deze bijkomende randvoorwaarden ***de verbeterdoelstelling niet gehypothekeerd wordt****."*

33. **<u>Van dit ministerieel bijstellingsbesluit van 24 oktober 2025 heeft eerste beroepsindiener op 17 december 2025 bij de Raad voor Vergunningsbetwistingen de vernietiging gevorderd, op basis van volgende argumentatie</u>**:

1) Blijkens het bodemsaneringsproject van juni 2025 houdt de in het bijstellingsverzoek van 26 maart 2025 opgenomen aanvraag van lozingsnormen voor zeven UKK-PFAS-verbindingen verband met een **niet in het bijstellingsverzoek van Indaver vermelde grondwatersanering, opgenomen in het bodemsaneringsproject van Indaver van juni 2025.**

   Voor de verwijdering van de in het bijstellingsverzoek van 26 maart 2025 en in het bodemsaneringsproject van juni 2025 genoemde zeven UKK-PFAS-verbindingen volstaan de door Indaver gebruikte actiefkoolfilters evenwel niet[20] en is er een **uitbreiding nodig van de waterzuiveringsinstallatie van Indaver, wat een vergunning noodzaakt, desgevallend voorafgegaan door een project-milieueffectrapportage**.

   De indiening van een 'op zichzelf staand' verzoek tot bijstelling van de voorwaarden van de vergunning van Indaver – zonder de gelijktijdige indiening van een aanvraag tot wijziging van het voorwerp van de vergunning van de Indaver – maakt dan ook een

[20] Zie in dit verband het ongunstig advies van het Departement Omgeving, afdeling GOP, geciteerd in het **aan de bestreden beslissing voorafgaande OVAM-besluit van 18 september 2025**: *"Er wordt gesteld dat de vergunde site-waterzuivering gedimensioneerd is voor de zuivering van PFAS en mits een verhoogde frequentie voor vervanging van AK-filters in staat is voor verwerking van een bijkomend jaarlijks hydraulische belasting van 15.000 m³.* ***Echter, op vandaag is er via de actieve koolnazuivering geen betekenisvolle verwijdering van UKK-PFAS. De verwijderingsefficiëntie voor ultrakorte PFAS (C3-C2) moleculen voor actieve kool is zeer beperkt.*** *Gelet op het feit dat Indaver* ***geen betekenisvolle verwijdering van UKK-PFAS*** *voorziet, wordt het voorliggend bodemsaneringsproject ongunstig geadviseerd. Het is niet aangewezen om dit opgepompt met UKK-PFAS beladen grondwater te verplaatsen naar oppervlaktewater zolang hier geen adequate zuivering voor ter beschikking is.'*

schending uit van artikel 6, eerste lid, en van artikel 7, § 2, Omgevingsvergunningsdecreet.

2) Voor het bepalen en opleggen van de door Indaver gevraagde lozingsnormen voor de zeven UKK-PFAS-verbindingen kan de Vlaamse Omgevingsminister in **niet wettig verwijzen naar de in artikel 4, § 1 van bijlage 4.2.5.2. bij Vlarem II opgenomen Vlaamse rapportagegrenzen voor de zeven UKK-PFAS-verbindingen** waarvan sprake in het bijstellingsverzoek.

Met eenzelfde redenering als door de auditeur bij de Raad van State werd ontwikkeld in het auditoraatsverslag van 15 januari 2025 over het Tijdelijk Handelingskader PFAS, **geldt voor deze Vlaamse rapportagegrenzen immers dat de de Vlaamse Omgevingsminister geen correcte invulling geeft aan de bevoegdheidsdelegatie opgenomen in artikel 5.4.1., eerste lid en artikel 5.4.3., § 2, 2° DABM**. Krachtens artikel 5.4.1., eerste lid en artikel 5.4.3., § 2, 2° DABM is de de Vlaamse Omgevingsminister er met name toe gehouden om in Vlarem II voor UKK-PFAS-verbindingen rapportagegrenzen vast te stellen "*die het **voorkomen en beperken van onaanvaardbare hinder en risico"s** die de betrokken inrichtingen en activiteiten kunnen veroorzaken beogen. In voorkomend geval beogen ze tevens het **ongedaan maken van de schade** die de exploitatie van de inrichting of activiteit heeft toegebracht aan het milieu."* en om bij de vaststelling van rapportagegrenzen voor UKK-PFAS-verbindingen rekening te houden met *"**de bestaande toestand van het milieu en van de gezondheid van de mens, voor zover die gezondheid wordt beïnvloed door de toestand van het milieu**, telkens voor zover de betrokken inrichtingen en activiteiten hier risico"s of hinder voor kunnen veroorzaken."* Het werken met **veel te hoge Vlaamse rapportagegrenzen voor de zeven UKK-PFAS-verbindingen** als grondslag voor de voor Indaver geldende PFAS-lozing(snormen) impliceert een schending van artikel 5.4.1., eerste lid en artikel 5.4.3., § 2, 2° DABM.

Zo valt de **torenhoge Vlaamse rapportagegrens van 4.000 ng/l voor TFA** op geen enkele mogelijke manier te rijmen met de door het Europees Parlement en de Raad goedgekeurde herziening van de Kaderrichtlijn Water, de Grondwaterrichtlijn en de Richtlijn Prioritaire Stoffen, die **voor oppervlaktewater een tegen 21 december 2027 in Vlaamse regelgeving om te zetten en tegen 22 december 2039 door de de Vlaamse Omgevingsminister te bereiken Europese milieukwaliteitsnorm van 4,4 ng/l voor de som van 25 PFAS inclusief TFA** omvat.[21]

In het licht van het wetenschappelijk en juridisch niet te verantwoorden verschil tussen de torenhoge Vlaamse rapportagegrens van 4.000 ng/l voor TFA en de tegen

[21] Zie de vermelding van TFA in de (vertaalde) bijlage van **8 oktober 2025** bij de herziening van de Kaderrichtlijn Water, Grondwaterrichtlijn en Richtlijn Prioritaire Stoffen, waar melding wordt gemaakt van **trifluorazijnzuur (TFA) als onderdeel van de 'PFAS-som van 25' waarvoor een Europese milieukwaliteitsnorm voor oppervlaktewater wordt bepaald van 4,4 ng/l.**

22 december 2039 door de de Vlaamse Omgevingsminister te bereiken Europese milieukwaliteitsnorm van 4,4 ng/l voor TFA, dient het ministerieel besluit van 29 april 2025 tot goedkeuring van het compendium voor de monsterneming, meting en analyse van water (WAC) en tot wijziging van bijlage 4.2.5.2 bij het besluit van de Vlaamse Regering van 1 juni 1995 houdende algemene en sectorale bepalingen inzake milieuhygiëne en het VLAREL van 19 november 2010 (*BS* 7 mei 2025) (stuk 68) **dan ook overeenkomstig artikel 159 Grondwet buiten toepassing te worden gelaten.**

3) Hoewel de Europeesrechtelijke verplichting om een goede toestand van het ontvangende oppervlaktewaterlichaam te bereiken (verbeteringsverplichting) **pas geldt vanaf 22 december 2027 – en voor TFA pas geldt vanaf 22 december 2039** – moet de Vlaamse Omgevingsminister zich overeenkomstig de vaste rechtspraak van het Hof van Justitie **nu reeds onthouden van maatregelen die de verwezenlijking van het door de Kaderrichtlijn Water voorgeschreven resultaat ernstig in gevaar brengen** (schending van artikel 4, lid 3, van het Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie).[22] Dit betekent dat de verwezenlijking van de in september 2025 voor TFA bijgestuurde Europeesrechtelijke verbeteringsverplichting niet in gevaar mag worden gebracht door de bestreden beslissing van 24 oktober 2025.

Anders dan in de bestreden beslissing wordt voorgehouden, hypothekeren de op 24 oktober 2025 (**i.e. nà de vaststelling van de Europese milieukwaliteitsnorm van 4,4 ng/l voor TFA**) aan Indaver toegekende lozingsnormen voor de zeven UKK-PFAS-verbindingen inclusief TFA wel degelijk de verbeterdoelstelling: **de aan Indaver toegekende termijn van twee jaar eindigt quasi-gelijktijdig met de Vlaamse implementatie van de Europese milieukwaliteitsnorm voor TFA tegen 21 december 2027** en met de door de Kaderrichtlijn Water bepaalde deadline van 22 december 2027 voor het **bereiken van de 'goede toestand' van het ontvangende oppervlaktewaterlichaam Zeeschelde IV** (VL17_43).

Het ontvangende oppervlaktewaterlichaam Zeeschelde IV (VL17_43) is niet ingedeeld in de klasse 1 tot 3 (de enige klassen van oppervlaktewaterlichamen waarvoor wordt gestreefd naar een goede toestand in 2027), **maar wel in klasse 5, dit is een waterlichaam waarvan verwacht wordt dat de ecologische toestand niet goed zal zijn in 2033**. Dit verhindert dat een correcte inschatting kan worden gemaakt van het al dan niet hypothekeren van de tegen 22 december 2027 geldende Europese verbeterdoelstelling.

[22] HvJEU 11 september 2012 in zaak C-43/10.

IV. TEN GRONDE

34. Sinds het losbarsten van het PFAS-schandaal in het voorjaar van 2021 is duidelijk geworden dat niet enkel 3M maar ook **Indaver aan de grondslag ligt van een grootschalige grensoverschrijdende PFAS-verontreiniging (ecocide).**

35. Toch blijft de deputatie van de provincie Antwerpen, vijf jaar na het losbarsten van het PFAS-schandaal, **toestaan dat de GPBV-exploitatie van Indaver – waar op vraag van BAM/Lantis grote hoeveelheden PFAS-houdende 'Oosterweelgronden' worden verbrand en gestort – zowel op het vlak van effectenbeoordeling als op het vlak van vergunningsprocedure een afzonderlijk traject doorloopt, zonder accuraat beeld van de 'delen', laat staan van het 'geheel' van de GPBV-exploitatie van Indaver**. Het 'geheel' van de GPBV-exploitatie van Indaver ligt nochtans aan de basis van een grootschalige **PFAS-verontreiniging van lucht, bodem, grondwater en oppervlaktewater, met duizenden slachtoffers (ecocide).**

36. De deputatie van de provincie Antwerpen gaat eraan voorbij dat, overeenkomstig artikel 12, lid 1, f) van de richtlijn industriële emissies, **de vergunningsaanvraag voor de GPBV-exploitatie van Indaver een beschrijving moet bevatten van de volgende elementen**:[23]

> *'a) de installatie en de activiteiten die daar plaatsvinden;*
> *b) de grondstoffen en hulpmaterialen, andere stoffen, energie en het water die in de installatie worden gebruikt of door de installatie worden gegenereerd;*
> *c) de emissiebronnen van de installatie, met inbegrip van geur;*
> *d) de toestand van het terrein van de installatie;*
> *e) in voorkomend geval, een situatierapport overeenkomstig artikel 22, lid 2;*
> *f)* ***de aard en omvang van de te voorziene emissies****, met inbegrip van geur,* ***van de installatie in elk milieucompartiment, met een overzicht van de significante milieueffecten van de emissies****;*
> *g) de beoogde technologie en de andere technieken ter voorkoming of, indien dat niet mogelijk is, ter vermindering van de emissies van de installatie;*
> *h) de maatregelen betreffende de preventie, de voorbereiding voor hergebruik, de recycling en de terugwinning van de door de installatie voortgebrachte afvalstoffen;*
> *i) de andere maatregelen die worden getroffen om te voldoen aan de algemene beginselen van de fundamentele verplichtingen van de exploitant, bedoeld in artikel 11;*
> *j) de maatregelen die worden getroffen ter controle van de emissies in het milieu;*

[23] Cfr. de conclusie van advocaat-generaal Juliane Kokott van 14 december 2023 in de zaak C-626/22, C.Z. v. Ilva SpA in Amministrazione Straordinaria, punt 122: *Zoals de Commissie uiteenzet, vereist artikel 12, lid 1, onder f), van de richtlijn industriële emissies dat de exploitant in zijn vergunningsaanvraag aard en omvang van de te voorziene emissies van de installatie in elk milieucompartiment beschrijft, met een overzicht van de significante milieueffecten van de emissies.'* De voorafgaande evaluatie van de gevolgen van de activiteiten van de GPBV-installatie voor zowel het milieu als de gezondheid van de mens moet integrerend deel uitmaken van de procedure voor de verlening en de toetsing van de vergunning (HvJ 25 juni 2024, *C.Z. v. Ilva SpA in Amministrazione Straordinaria*, C-626/22, punt 105 en punt 109).

k) een schets van de voornaamste door de aanvrager bestudeerde alternatieven voor de voorgestelde technologie, technieken en maatregelen

Het gebrek aan letterlijke overname van artikel 12, lid 1 RIE in de Vlaamse omzettingsregelgeving – zie artikel 15 Omgevingsvergunningsbesluit dat de inhoud en principes van artikel 12, lid 1 RIE verwerkt in de bredere structuur van de omgevingsvergunning en zie artikel 73, § 1, lid 2, 1° Omgevingsvergunningsdecreet dat toestaat dat de uitvoering van een studie wordt opgelegd als bijzondere milieuvoorwaarde – doet er niet aan af dat artikel 12, lid 1, f) RIE voldoet aan de inhoudelijke voorwaarden van **'rechtstreekse werking'**, nu de bepaling duidelijk, onvoorwaardelijk en niet afhankelijk van een discretionaire uitvoeringsmaatregel is.[24] **De Vlaamse omzettingsbepalingen (artikel 15 Omgevingsvergunningsbesluit en artikel 73, § 1, lid 2, 1° Omgevingsvergunningsdecreet) moeten sowieso richtlijnconform worden geïnterpreteerd en desgevallend als met artikel 12, lid 1 RIE strijdige bepalingen buiten toepassing worden gelaten**.[25]

37. De deputatie van de provincie Antwerpen is eraan voorbijgegaan dat de door Indaver ingediende (partiële) vergunningsaanvraag annex (partieel) project-MER voor slechts een deel van de GPBV-exploitatie van Indaver **niet ingaat op de omvang en de milieueffecten van de totaliteit van haar industriële emissies.**

Zo onder meer gaat de deputatie van de provincie Antwerpen eraan voorbij dat **de reeds vastgestelde atmosferische depositie in de omgeving van Indaver onverenigbaar is met volgende 'aandachtspunten voor de bijzondere milieuvoorwaarden'** opgenomen in de in maart 2024 tussenkomen studie 'Beste Beschikbare Technieken (BBT) ter beperking van PFAS luchtemissies', uitgevoerd door VITO in opdracht van het Vlaams Gewest, p. 107:

> *'**6.2 AANDACHTSPUNTEN VOOR DE BIJZONDERE MILIEUVOORWAARDEN***
> *Niet alle BBT lenen zich tot een rechtstreekse vertaling in de algemene of sectorale voorwaarden, bijvoorbeeld omdat de toepasbaarheid, milieuvoordeel of economische haalbaarheid geval per geval moet beoordeeld worden. Het kan echter wel nuttig zijn voor de vergunningsverlener om ook rekening te houden met dergelijke BBT maatregelen in de vergunning en hier indien nodig bijzondere milieuvoorwaarden voor op te leggen. Hieronder worden aandachtspunten voor de bijzondere milieuvoorwaarden opgelijst, specifiek aangaande de toetsing van emissies aan immissieconcentraties in omgevingslucht. Het is op te merken dat dit geen uitspraak doet over (on)aanvaardbaarheid van impact van depositie en accumulatie in bodem en*

[24] K. LENAERTS en P. VAN NUFFEL, *Europees recht*, Brussel, Larcier Intersentia, 2023, nr. 712 (met verwijzing naar HvJ 15 januari 1986, Hurd, 44/84, punt 47) en nr. 799: *'Een bepaling uit een niet of niet-correct omgezette richtlijn heeft dan ook rechtstreekse werking wanneer zij niet alleen voldoet aan de genoemde inhoudelijke voorwaarden, maar ook aan twee bijkomende voorwaarden: (1) de in de richtlijn gestelde omzettingstermijn moet verlopen zijn en (2) de particulier moet de bepalingen inroepen ten aanzien van een overheidsorgaan.*

[25] K. LENAERTS en P. VAN NUFFEL, *Europees recht*, Brussel, Larcier Intersentia, 2023, nr. 807: *'De rechter moet immers binnen zijn bevoegdheid al het mogelijke doen om een met de richtlijn strijdig resultaat te voorkomen. In sommige omstandigheden kan de nationale rechter daarom ook verplicht zijn om nationale bepalingen die strijdig zijn met de betrokken richtlijn, buiten toepassing te laten.'*

water. ***In het bijzonder op plaatsen waar de concentraties in bodem en water reeds hoog zijn, bv. in de buurt van of zelfs boven milieukwaliteitsnormen of gezondheidskundige grenswaarden, kunnen zelfs zeer beperkte emissies aanleiding geven tot onaanvaardbare effecten.'***

Hetzelfde geldt voor de **niet in kaart gebrachte uitloging van PFAS naar het grondwater**. Waar bij de vergunningverlening voor de PFAS-stortplaats van Silvamo in Kortemark – **op uitdrukkelijk verzoek van de Raad voor Vergunningsbetwistingen** – werd ingegaan op het **storten onder zoutcelcondities**, omdat PFAS en PFOS goed wateroplosbaar zijn en gemakkelijk kunnen uitlogen, **laat de deputatie van de provincie Antwerpen in het Indaver-dossier na duidelijkheid te geven over de omvang van de PFAS-uitloging vanuit de PFAS-stortplaatsen van Indaver naar het grondwater**, waarvoor recent nochtans een Europese **milieukwaliteitsnorm van 4,4 ng/l PFAS** werd vastgesteld.

Het gebrek aan de wettelijk verplichte informatie in de omgevingsvergunningsaanvraag voor de GPBV-exploitatie van Indaver **kan in geen geval worden ongedaan gemaakt door als bijzondere milieuvoorwaarde een onderzoeksverplichting op te leggen** om *post factum* alsnog de wettelijk verplichte informatie meegedeeld te krijgen.

De deputatie van de provincie Antwerpen diende de onvolledigheid van de door Indaver ingediende en meermaals gewijzigde omgevingsvergunningsaanvraag te onderkennen en diende om die reden de aangevraagde vergunning overeenkomstig artikel 5.3.1., 1° en 2° a) DABM *juncto* artikel 12, lid 1, f) RIE te **weigeren**. De bestreden beslissing zorgt immers voor een ontoelaatbare verschuiving van PFAS in het door Indaver gestorte en verbrande PFAS-houdende afval naar de milieucompartimenten bodem, grondwater, oppervlaktewater en lucht (**ecocide**).

38. Beroepsindieners hebben belang bij een correcte naleving van de door de **richtlijn industriële emissies** gestelde eisen aan de industriële emissies van de GPBV-exploitatie van Indaver (cfr. HvJ 25 juni 2024, *C.Z. v. Ilva SpA in Amministrazione Straordinaria*, C-626/22, punt 105 en punt 109).

Beroepsindieners hebben belang bij een wettige uitvoering van de door de **project-MER-richtlijn** gestelde eisen aan project-milieueffectrapportage, om een **geïnformeerde beslissing** en een **correcte publieke participatie** mogelijk te maken over de door Indaver aangevraagde vergunning voor haar integrale GPBV-exploitatie.

Een procedurele voorwaarde voor waterbescherming is dat particulieren niet alleen een wettelijk beschermingsniveau wordt geboden, maar dat zij hun rechten ook aan een onafhankelijke rechter kunnen voorleggen. De nuttige werking van de **Kaderrichtlijn Water** en het doel ervan vereisen dat beroepsindieners zich daarop kunnen beroepen.

V. BESLUIT

39. Om deze redenen vragen beroepsindieners om het beroep **ontvankelijk en gegrond** te verklaren en om de vergunningsaanvraag **onvolledig** te verklaren, minstens om de aangevraagde omgevingsvergunning te **weigeren**.

Met toepassing van artikel 62 Omgevingsvergunningsdecreet vragen beroepsindieners om door de Gewestelijke Omgevingsvergunningscommissie te worden **gehoord**.

Voor beroepsindieners,
Hun raadsvrouw,

20 september 2026

Isabelle Larmuseau (Signature)

Digitaal ondertekend door Isabelle Larmuseau (Signature)
Datum: 2026.09.20 17:05:04 +02'00'

Isabelle Larmuseau
isabelle@omgevingsrecht.be

INVENTARIS VAN OVERTUIGINGSSTUKKEN

1. Bestreden beslissing van 6 augustus 2026 van de deputatie van de provincie Antwerpen houdende het verlenen van een omgevingsvergunning aan de nv INDAVER voor een stortplaats (inrichtingsnummer omgevingsloket 20171222-0010), gelegen Moerstraat 99 te 2030 Antwerpen

2. Aanplakking van de bestreden beslissing

3. Bewijs betaling dossiertaks van 100 euro